

Головенько Катерина Богданівна. Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва : дипломна робота / К.Б. Головенько ; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2020. – 77 с.: рис., табл., додатки + 2 статті. – Бібліогр.: с. 59-66 (57 назв.). – На правах рукопису.

Головенько Катерина Богданівна

Головенько К.Б.

Holovenko K.B.

Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва : дипломна робота

Эстетическое воспитание детей дошкольного возраста средствами искусства : дипломная работа

Aesthetic education of preschool children by means of art: thesis

УДК 373.2.015.31:7

Анотація:

Автор дипломного дослідження розглядає методичні основи естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва, розкриває місце і роль мистецтва в естетичному вихованні дошкільників, виокремлює педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва.

Автор дипломного исследования рассматривает методические основы эстетического воспитания детей дошкольного возраста средствами искусства, раскрывает место и роль искусства в эстетическом воспитании дошкольников, выделяет педагогические условия эстетического воспитания детей дошкольного возраста средствами искусства.

The author of the thesis study examines the methodological foundations of the aesthetic education of preschool children by means of art, reveals the place and role of art in the aesthetic education of preschoolers, highlights the pedagogical conditions of the aesthetic education of preschool children by means of art.

Ключові слова:

Естетичне виховання, діти дошкільного віку, мистецтво, виховання.

Эстетическое воспитание, дети дошкольного возраста, искусство, воспитание.

Aesthetic education, preschool children, art, education.

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв
імені Валентини Волошиної

Кафедра мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва**

Студентки 2 курсу МВД групи
Освітньої програми Дошкільна освіта. Педагогіка
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістр
Головенько Катерини Богданівни

Науковий керівник Старовойт Л.В., канд. пед. наук, доц.

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	7
1.1. Естетичне виховання особистості: дефінітивний аналіз.....	7
1.2. Місце і роль мистецтва в естетичному вихованні дошкільників.....	12
1.3. Діагностика рівня сформованості естетичного смаку у дітей дошкільного віку.....	24
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА.....	38
2.1. Педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва.....	38
2.2. Методи та прийоми естетичного виховання дітей в процесі мистецької діяльності.....	44
2.3. Виховна функція мистецтва в освітньому процесі сучасного ЗДО (методичні рекомендації).....	50
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

В умовах розбудови національної системи освіти перед суспільством постає складне завдання – підготувати підрастаюче покоління до активного творчого життя і діяльності; виховати високоосвічену, креативну особистість, здатну генерувати нові ідеї, мобільно реагувати на швидкі зміни соціальної ситуації. Відповідно цього сучасна школа має орієнтуватися, в першу чергу на естетичний розвиток дошкільників. Адже саме естетичне виховання, як пріоритетний напрям в освітній системі підрастаючого покоління закладає основу для виявлення природних здібностей дітей, створює умови для їх розвитку та формує систему естетичних цінностей, залучаючи учнів до активної творчої діяльності.

Естетичне виховання дітей дошкільного віку посідає чи не перше місце у концепції розвитку та формуванні особистості. Формування естетичного смаку – це процес цілеспрямованого розвитку здібностей повноцінно сприймати і правильно розуміти прекрасне у мистецтві та повсякденній діяльності, та передбачає вироблення естетичних уявлень, поглядів, переконань. Сприйняття, розуміння прекрасного починається у дитинстві. Особлива роль в естетичному вихованню призначається мистецтву. Мистецтво відіграє достеменну роль у формуванні естетичного смаку, сприйняття. Мистецтво є незамінним засобом розвитку дитячої творчості. Завдання педагога формувати в дитини уявлення про різні види мистецтва, виховувати ціннісне ставлення до творів видатних художників, скульпторів, майстрів українського світового мистецтва.

Проблема естетичного виховання дітей дошкільного віку була і залишилась предметом аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Дослідженням цієї проблеми займалися такі відомі автори А.Богущ, Н. Бондаренко, Н.Гавриш. Зокрема питання естетичного виховання піднімалось у працях класиків педагогіки Я.Коменського, С.Русової, К.Ушинського, В.Сухомлинського. У галузі психології художньо-естетичної діяльності ми

опираємось на праці Л.Виготського, В.Давидова, П.Гальперіна, Д.Ельконіна, О.Леонтєва, Б.Яковлєва, І. Кон, Б.Ананьєв, Н.Каплінської, Н.Ветлугіної, Т. Науменко, Г. Марочко.

Проблема формування і розвитку художніх вмінь розглядалась у працях Б.Неменського, Л.Масол, М.Пелагейченко, В.Моляко, В.Єніна, Д.Джола, Є. Громова, Н.Тодосієнко, К.Крутій, Л.Старовойт.

Одним із пріоритетних соціальних завдань освіти є естетичний розвиток особистості. Розв'язання цих завдань передбачає використання всього спектру педагогічних засобів, що формують естетичний смак з допомогою яких естетичний досвід суспільства перетворюється в особистий досвід дитини, в органічні здобутки її характеру, у творчу активність. На жаль, подекуди в освіті виникають прогалини, які спричинені хибною думкою, що і духовне життя, і емоційне відчуття сформуються самі по собі. Але дитина – не машина, вона потребує емоційної духовної спрямованості. І тому завдання вихователя – націлити дитину на творче сприймання світу, активно формуючи її духовний світ, визначаючи систему людських цінностей.

Аналіз науково-методичної літератури, досліджень проблеми естетичного виховання дошкільників показав, що ця проблема є актуальна. Актуальність даної теми зумовлена, тим що однією з найвагоміших проблем суспільства є виховання високодуховної, висококультурної, естетично вихованої людини з високими моральними принципами. Актуальність проблеми дослідження зумовили вибір теми «Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва»

Об'єкт дослідження: естетичне виховання дітей в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати педагогічні умови та методичні аспекти естетичного виховання дошкільників засобами мистецтва.

Реалізація поставленої мети передбачають розв'язання таких *завдань*:

- аналіз науково-методичної літератури з питань естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва;
- визначити критерії, показники рівнів сформованості естетичного смаку дошкільників;
- обґрунтувати педагогічні умови естетичного виховання дошкільників засобами мистецтва;
- сформулювати методичні рекомендації вихователям щодо особливостей естетичного виховання дошкільників засобами мистецтва.

Методи наукового дослідження: теоретичні: аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури для уточнення змісту поняття «естетичне виховання» та розкриття його сутності; синтез, порівняння, класифікація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для визначення критеріїв і показників, обґрунтування педагогічних умов естетичного виховання дітей засобами мистецтва; емпіричні: анкетування, педагогічне спостереження, творчі завдання, педагогічний експеримент для виявлення рівня сформованості естетичного смаку.

Експериментальна база дослідження: КЗ ДНЗ №3 «Перлинка» Вінницької міської ради.

Констатувальний експеримент охопив 7 вихователів та 25 дітей старшого дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на:

- III Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (Третя школа технологій інклюзивної освіти), Вінниця, 2019 р.
- VIII регіональному науково-практичному семінарі «Концептуальні проблеми розвитку мистецької освіти, Хмельницький, 17-18 березня 2020 року;

- звітній науково-практичній конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної. Серія «Мистецтво», ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 4 квітня 2020 року;
- Konferencja Międzynarodowej NaukowoPraktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii. (30.10.2020) - Warszawa, 2020р.;
- Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (VIII школа методичного досвіду). - Вінниця, 24-25 листопада 2020 року;

Основні результати дослідження висвітлено в публікаціях автора:

- 1) Головенько К. Методичні аспекти естетичного виховання дітей дошкільного віку// Наукові записки: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної. Серія «Мистецтво». – Вінниця, 2020. – С. 40-44.
- 2) Головенько К. Іграшка як засіб естетичного виховання дітей дошкільного віку // Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka - №60. – Warszawa, 2020. – Р. 5-9

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи проблеми естетичного виховання особистості

1.1. Естетичне виховання особистості: дефінітивний аналіз

Виховання у широкому педагогічному значенні цього слова – це сукупність усіх дій, спрямованих як на дитину, так і на дорослого. Виховання – цілеспрямований і систематичний процес впливу вихователя на вихованців з метою прищеплення їм якостей, які цінують люди та суспільство.

Ефективність процесу виховання визначається законами та внутрішніми суперечностями, які є його рушійними силами. Сюди входять внутрішні та зовнішні сперечання. Зовнішні – це суперечності між зовнішніми вимогами та поведінкою самої людини, внутрішні – суперечності між домаганнями особистості дошкільника та його можливостями, між потребами та методами їх задоволення тощо. Закони виховання визначаються загальні закони як соціального розвитку, так і закони розвитку особистості з урахуванням принципу природності.

Найважливіші з них: залежність освіти від сукупності об'єктивних та суб'єктивних факторів соціального середовища; єдність та взаємозв'язок освіти та особистісного розвитку з провідною роллю самоосвіти. Основна мета навчання – допомогти кожному стати повноцінною гармонійною людиною. Одне з найважливіших завдань педагогічної науки – осмислення та конкретизація цих цілей на кожному історичному етапі. Вона спрямовує не менші зусилля на аналіз відповідності загальної мети освіти тій чи іншій педагогічній практиці, інтерпретації та розповсюдженню передового досвіду.

Виховання – це процес становлення, розвитку особистості, що включає як цілеспрямований вплив ззовні, так і самовиховання.

Метою виховання є розвиток, актуалізація духовності особистості, її соціальної, професійної, комунікативної та інших компетенцій на основі самостворення (самопізнання, самовизначення, самовиховання,

самовдосконалення, самоактуалізація) особистості. Виділяють основні завдання освіти, такі як:

- розвиток, актуалізація духовності особистості як сутності, сенсу людського існування;
- створення умов для самостворення, самореалізації, самоактуалізації особистості, розвитку його духовності, індивідуальних здібностей і талантів, соціальних, професійних, комунікативних та інших компетентностей;
- формування потреби у внутрішній та зовнішній свободі особистості як визначальних умов її самостворення, духовного розвитку та самореалізації особистості в цілому;
- розвиток критичності особистості як здатності критично ставитися до авторитетів, ідей, поглядів; вміння порівнювати, аналізувати, оцінювати відповідні ідеї, погляди та на основі цього формувати власну точку зору, свою позицію;
- здатність на основі свободи, само творчості, критичності, комунікативної компетентності формувати, захищати та реалізовувати власні ідеї, цінності; розвиток високої самооцінки, самооцінки, подолання почуття страху у відстоюванні ідей, цінностей;
- розвиток психологічної культури особистості як важливої умови самореалізації особистості, формування соціальних, професійних, комунікативних та інших компетентностей, розвитку духовності особистості;
- виховання вольових якостей особистості як визначального чинника актуалізації та об'єктивації духовності, процесу набуття та реалізації відповідних компетенцій, самореалізації особистості в цілому;
- формування ідейної позиції особистості, виховання потреби в знаннях та потреби пошуку та визначення смислових, ціннісних аспектів людського життя;
- розвиток моральної культури особистості, внутрішня потреба у усвідомленні та актуалізації моральних ідей добра, істини, справедливості, честі, гідності, поваги, відповідальності тощо;

- розвиток високої художньої та естетичної культури особистості;
- формування національної свідомості, любові до свого народу, рідного краю, готовності його захищати;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінок-матері, культури та історії рідного народу;
- формування високої мовленнєвої культури;
- формування екологічної культури та гармонії відносин між людиною та природою;
- забезпечення фізичного розвитку молодого покоління, охорони та зміцнення його здоров'я;
- розвиток соціальної компетентності, яка спрямована на самореалізацію людини у різних соціальних групах та відповідних соціальних умовах (ринкові відносини, конфліктні ситуації тощо);
- розвиток професійної компетентності, процес якої розгортається від виховання потреб та вміння опанувати знання на різних етапах пізнавальної діяльності дитини (дитячий садок, школа, середня школа тощо) до набуття професійних знань та само – реалізація у відповідній галузі професійної діяльності;
- розвиток комунікативної компетентності як формування навичок спілкування в міжособистісних відносинах та відповідних соціальних групах як важливого чинника самореалізації [14, с. 101-109].

Процес виховання – це взаємодія цілеспрямованого зовнішнього педагогічного впливу та самовиховання особистості.

Процес виховання має свої особливості. Він завжди зосереджений; є багатофакторним (під впливом сім'ї, оточення, громади, навчальних закладів); довгий і безперервний, складний. Освітній процес характеризується віддаленістю результатів від моменту прямого виховного впливу, а також нерівномірністю результатів навчання, пов'язаними з індивідуальними відмінностями вихованців.

Виховання здійснюється двома універсальними способами: засобом духовного впливу та включення людини в різні види діяльності, що дає їй можливість засвоїти соціальний досвід, спрямований на формування гуманістичних міжособистісних і соціальних відносин у реальних або спеціально створених умовах.

У ході нашого дослідження постає потреба у розкритті поняття «естетика». Естетика – це наука про красу, естетичне ставлення до дійсності, що реалізується насамперед як емоційно-чуттєвий зв'язок між предметом і об'єктом. Він охоплює та вивчає весь спектр естетичних та художніх цінностей, які людина знаходить у навколишній дійсності та створює себе, опановуючи реальність конкретними засобами, насамперед, задовольняючи мистецтво потреби духовної цілісності, гармонії та свободи [13, с. 256].

Значення цього слова можна трактувати як мінімум з двох сторін. По-перше, естетика – це наука про чутливість людини. Предметом цієї науки є реальність, форми та норми естетичного почуття людини. Походження цього почуття, ставлення до природи, мистецтва, іншої людини. І друге, естетика – це філософське вивчення поняття та форми краси в мистецтві, природі та житті людини. Дуже часто внаслідок такого оволодіння світом людина, яка опановує цей світ з погляду естетики, може відчутти піднесення, певне духовне задоволення від усього, що відбувається навколо. Звичайно, крім природи краси, естетика також включає судження в оцінці творів мистецтва та творів. Наприклад, коли ми висловлюємо свою думку про художній твір і оцінюємо його якість, ми робимо це безпосередньо з естетичної точки зору. Так само, коли ми оцінюємо щось, що, на нашу думку, виглядає «добре» або «погано». Усі ці оцінки відносні і визначаються як його якість, ми робимо це без естетичної точки зору. Тобто естетика має два основних, так званих, напрямки. Перший – образ. Образ – це те, що відображається в нашій свідомості під час нашого досвіду чуттєвого сприйняття. У тварин це відбувається за допомогою емоційних кольорів. Чим більше емоцій вони переживали під час чогось, тим більше вони пам'ятають цей образ. Це дуже

короткий і простий спосіб запам'ятовування і сприйняття. Визначення в офіційній термінології цього зображення накладає відбиток. Чим розумніша істота, тим більше інформації, яку вона має сприймати, стає об'ємною, тому виникає необхідність у виборі цієї інформації. Але ніхто і нічого, про що ми знаємо, не в змозі створити узагальнений образ, який не ґрунтується на досвіді сприйняття зовнішнього світу. Тільки людина здатна наділити образ, що живе у його свідомості, матеріальним змістом. Наприклад, запишіть це в замітках або у віршах. Або навіть малювати деталями, унікальними для сприйняття цієї людини. Таким чином, мистецтво є результатом еволюції та розвитку людства як виду. Другий – художній образ. Художній образ є результатом осмислення чуттєвого образу та передачі свого досвіду іншим, додавання власного бачення цього образу, таким чином, створення речі, яка ніколи насправді не існувала, а базується лише на досвіді.

Естетика дає поштовх лише через призму виховання. Тому естетичне виховання як цілеспрямована система заходів, покликана пробудити в душі кожної людини тягу до краси, захоплення красою у всіх її проявах, що дозволить їй створити світ. Вчені вважають, що потрібно починати знайомити дитину з творами мистецтва якомога раніше – з раннього дошкільного віку, і виховувати його не як споглядача і слухача, а як активного творця краси [12, с. 431].

Необхідно розрізняти поняття: естетичне виховання, естетичний розвиток, естетична культура.

Естетичний розвиток – це процес формування та вдосконалення естетичної свідомості та естетичної діяльності людини. Естетичний розвиток спрямований на формування естетичної культури особистості – свого роду сплаву особистісних якостей, що визначають критерії оцінки прекрасного та потворного, прояв почуття пропорції у власній творчості.

Естетична культура людини формується такими компонентами: естетична свідомість, естетичні потреби, естетична діяльність. Естетична

свідомість – це сукупність поглядів, знань, суджень, оцінок, ідей, ідеалів. Її основою є естетичне сприйняття – процес відображення сутності предметів і явищ естетичної дійсності, співвідношення сприйнятого з критеріями, що їх сповідує індивід.

Естетичне сприйняття в процесі осмислення явищ та предметів дійсності трансформується в естетичні погляди – думки, судження, уявлення про прекрасне та потворне, які є основою ставлення до явищ буття взагалі та явищ мистецтва в зокрема. Спираючись на естетичні погляди, людина визначає для себе естетичний ідеал – суспільно обумовлений зразок досконалості, який є орієнтиром в оцінці естетичних явищ та власної художньої та творчої діяльності.

Естетичні потреби – це внутрішня потреба досягти певних естетичних цінностей та розвинути певні навички. Естетичні потреби втілюються в естетичних смаках – здатність індивіда індивідуально відбирати із сукупності естетичних явищ і предметів те, що найбільш відповідає її поглядам та ідеалам, породжують позитивні відчуття в процесі сприйняття. Формування естетичних потреб дитини є надзвичайно важливим. Усі ці якості не даються людині з народження, але є результатом виховання та самовиховання, художньої та творчої практики. Естетична діяльність – це безперервний процес формування та реалізації творчих здібностей, умінь, навичок, гармонізації себе та світу [36, с. 264].

1.2 Місце і роль мистецтва в естетичному вихованні дошкільників

Краса, безсумнівно, пов'язана з душею людини, її роботою, поведінкою, мовою, зовнішністю. Творча душа людства, в тому числі й українського народу, створила справжні шедеври виховання у дитини почуття краси: від колискової пісні до складних видів мистецтва, якими людина може оволодіти за життя, якщо їх фундамент закладений у дошкільному дитинстві.

Дорослі та діти постійно стикаються з естетичними явищами. У сфері духовного життя повсякденна робота, спілкування з мистецтвом та природою, у повсякденному житті, в міжособистісному спілкуванні – скрізь прекрасне і не прекрасне, трагічне та комічне відіграють найважливішу роль.

У процесі естетичного виховання діти отримують найпростіші уявлення про види мистецтва: літературу, музику, їх жанри; скульптуру, живопис, графіку; декоративно-ужиткове мистецтво; засвоюють основні естетичні поняття, загальні категорії, наприклад «прекрасне», «потворне».

Сучасна творчість вражає нас сьогодні великою кількістю різних видів мистецтв. Один з них – література. Вона відіграє вагому роль у нашому житті. З самого дитинства до старості людина, живе у взаємодії двох світів – реальності та вигадки.

У різних літературних подіях та образах ми часто намагаємося визначити повсякденне, досить важливе для нас, але ми часто будуємо реальні стосунки на прикладах вчинків ідеальних для нас героїв та їхніх магічних почуттів із прочитаних творів. З їх допомогою ми пізнаємо життя, пізнаємо споконвічні духовні цінності, знаходимо відповіді на свої внутрішні питання, які нас часто турбують.

Архітектура, музика, скульптура, живопис. Все це різні форми творчості, самовираження людини, все це мистецтво. Але, мабуть, лише художня література, яка є її найпопулярнішим видом, має найбільший вплив на розвиток і становлення дитини, і людства в цілому.

Художня література – це особливий вид мистецтва, в якому мова є носієм матеріальних образів. Як вид мистецтва література характеризується багатогранним історичним розумінням дійсності, сприйняттям та розумінням її безпосередньо як процесу.

Література допомагає людині оволодіти такими аспектами життя та суспільства, неможливо вчитися іншими способами. З'ясувати суперечності людської сутності, її непростих стосунків зі світом сім'ї та суспільства можна за допомогою творів реалістичної школи. Читач у творах розкриває складні

механізми людської психіки, поведінки через знайомство з цікавим та захоплюючим сюжетом, персонажами, які, в свою чергу, виникають як певні моделі людського світу. Іншими словами, немає необхідності практикувати такі ситуативні моделі в житті – література допомагає їх розпізнавати, саме вона забезпечує ключ для читання життя та мислення людини, і в цьому сенсі її пізнавальна функція нерозривно пов'язане з моральним, етичним та виховним, але воно вчить нескінченно, впливає на найтонші струни людської душі.

Одним із найефективніших засобів естетичного виховання дошкільників є музика.

Музика – це мова почуттів. Мелодія передає найтонші відтінки почуттів, недоступних для слова. Музика починається там, де закінчується слово. І якщо слово обмежує проникнення вихователя в приховані куточки молодого серця, якщо після слова не починає проникати більш тонко і глибоко – музика, освіта не може бути повною [28, с. 126-128].

Пізнання світу почуттями неможливе без розуміння і переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику і насолоджуватися нею. Навчаючи дітей співати, виховуючи в них активний, живий інтерес до музики, сповнений глибокого змісту, здатний пробудити в людині чудові піднесені почуття.

Категорії її поняття естетики розкриваються для дітей через предмети побуту, іграшки, явища природи. Від процесу сприйняття об'єктів і явищ природи, творів мистецтва, розуміння їх загальних та специфічних властивості надалі переходять до формування естетичних умінь і навичок дітей: музикування, співів, виконання ритмічних рухів, декламування, створення предметів, сюжетів, композицій, театралізації творів, гри, тощо. У дошкільному віці закладено початкові знання про художньо-естетичну культуру, розвивається здатність до художньо-естетичної творчості, розвиваються естетичні психологічні якості людини, які виражаються естетичним сприйняттям, почуттям, оцінкою, смаком та іншими психічними

категоріями естетичне виховання. Центром естетичної свідомості є естетичний ідеал [10, с. 255-261].

Естетичний ідеал – це уявлення про досконалу красу явищ матеріального, духовного, інтелектуального, морального, художнього світу.

Для дошкільного віку характерна нестійкість уявлень про естетичний ідеал. Наступна категорія естетичного виховання – естетичний смак. Естетичний смак – це здатність безпосередньо, за враженням, без спеціального аналізу відчувати по-справжньому прекрасне, справжні естетичні достоїнства природи, мистецтва та соціального життя. Естетичний смак формується в людини протягом багатьох років. У дошкільному віці закладаються основи естетичного смаку.

Успіх естетичного виховання визначається загальною діяльністю вихователя та дитини. У процесі цієї діяльності відбувається розвиток його творчих здібностей, усвідомлення свого ставлення до об'єктивного, природного, соціального середовища. Також для результату необхідно враховувати індивідуальні потреби, характеристики та інтереси дитини, ступінь його загального розвитку. Для вибору методів естетичного виховання треба спиратися на особистий досвід дитини, прагнення, мотиви, переживання.

Для формування мистецьких здібностей дошкільнят існує лише одна педагогічна умова – передача всім дітям рівних фактичних даних та умов розвитку даних у різних галузях мистецтва. Розвиток художніх навичок і здібностей засноване на створенні самої духовної потреби. Без зусиль з боку дитини неможливо сформувати цілісну творчу особистість і високі естетичні принципи.

Завдання естетичного виховання спрямоване на ознайомлення дітей з мистецтвом, на формування естетичного смаку, сприйняття краси. Для вирішення цих проблем використовуються такі методи, як педагогічна демонстрація, опис, пояснення, приклад. Важливо, щоб увага дітей була

зосереджена на зображеному об'єкті, для цього вихователь повинен відповідально підійти до вибору цього об'єкта.

Розглянемо більш детально особливості сприймання мистецтва дошкільниками. Як ми вже зазначали, є багато видів мистецтва, з якими ознайомлюються дошкільники, найвідоміші з яких: літературне мистецтво, музичне, образотворче, їх жанри: скульптуру, живопис, графіку, декоративно-ужиткове мистецтво. В процесі образотворчої діяльності створюються сприятливі умови для розвитку естетичного сприйняття та емоцій, які поступово переходять в естетичні почуття, що сприяють формуванню естетичного відношення до дійсності, тобто можливість спостерігаючи цінний об'єкт або явище, свідомо виділяти ті його якості та властивості, наявність яких дозволяє віднести його до категорії красивого.

Такими властивостями є колір, форма, композиція. Естетичне сприйняття направляється на предмет в цілому, на його естетичний вигляд. На різних рівнях дитячого розвитку естетичне сприйняття має різний зміст. Але цілісне естетичне сприйняття, пройняте естетичним почуттям краси ще недостатнє для створення зображення. Знайомство з предметом який буде потім зображено, повинно мати особливий характер. Після цілісного сприйняття слід підвести дітей до вичленення окремих властивостей, які можуть знайти відображення в образотворчій діяльності. Науковці встановили, що діти старшого дошкільного віку досить швидко сприймають колір, що виражається через емоційну реакцію на колір та кольорове сполучення зображеного предмету. При спостереженні предметів та явищ навколишнього життя у дітей спостерігається швидкий емоційний відгук на яскравий колір. Завдяки емоційному відгуку естетичні почуття стають більш глибокими і усвідомленими в міру розвитку і збагачення сприйняття в уявленні [35, с. 104]. Діти сприймають колір як засіб розкриття основаної думки змісту зображеного, оцінюють настрій та естетичну цінність твору живопису, сприймають світ та уявні образи.

Культ краси, як основна категорія естетичного виховання, займає провідне місце в системі педагогічних поглядів С. Русової. При цьому С. Русова, стверджувала, що краса душі, краса творчості, краса поведінки, генетично притаманна світогляду нашого народу, є рисою національного характеру та характеру українця. Тому вихованість почуттів краси – одне з головних завдань батьків, вихователів, вчителів. Краса – це гармонія, від естетичного враження ця гармонія, впорядкованість переходить у серце дитини, формують звички, опиняються в красі поведінки, в витонченості всіх рухів, в гармонії дій, формують смак до всього гармонійний – це спосіб формування почуття в душі краси дитини, окреслений С. Русовою. У роботах С. Русової знаходимо інтерпретацію такої естетичної категорії, як хороша. Краса і добро розглядаються нею як пара, як цілісні, взаємно кумулятивні визначення. Ділячись думками відомих філософів Західної Європи (Е. Кант, Ф. Ніцше), класиків художньої літератури та літературознавства (А. Пушкін, Д. Овсянник-Куликовський), вона писала: не можна мати здібності до математики і тому людина не стає «виродком, чудовиськом», але відсутність бажання реагувати на біль і радість іншої людини є проявом абсолютного виродження. Спираючись на вивчення великої кількості філософських, педагогічних, мистецьких творів свого часу, С. Русова підтверджує важливу закономірність: людина, яка не знає, що є красиве, що добре, байдуже пройде повз справжню красу; вона нездатна робити добро і гармонію. Пробудження почуттів краси та добра, на її думку, відволікає людину від безладдя, огидних вчинків, готується «до морального життя за будь-яких обставин, ставить добру чи погану долю».

Так, педагог розглядав естетичне виховання як важливу складову психічного, фізичного, морального та релігійного розвитку дитини, як цілеспрямований процес формування її потреби жити і творити за законами краси. Почуття та розуміння краси, на думку вчителя, має цілком національний характер. Оволодівши дитиною серцем і розумом, краса і добро пробуджують її внутрішню силу, надихають на добрі справи,

запалюють з оптимізмом, утверджують любов, віру та надію як найважливіші компоненти духовності. Пізніше С. Русова продовжує розвивати національну естетичну концепцію, зокрема розкриває її джерела та фактори [39, с. 264].

На думку В. Сухомлинського все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його.

Естетичне виховання відіграє важливу роль у формуванні особистості, є своєрідною основою для розвитку всебічно розвиненої людини, оскільки формує естетичні почуття, які є невід'ємною частиною переконань, моральних норм поведінки.

В. Сухомлинський писав, що якщо людина хоче бути красивою, то вона повинна працювати до самозабуття, щоб відчувати себе творцем, господарем улюбленої справи. Улюблене мистецтво залишає відбиток на рисах обличчя, роблячи їх тоншими, виразнішими. Саме красу можна поважати гімнастикою для душі. Її порівнюють з дзеркалом, яке відображає наші переконання та почуття, завдяки яким ми якось стоїмо перед собою, і за допомогою яких ми бачимо себе і цей внутрішній світ.

В. Сухомлинський сказав, що людина – це сила духу, саме в цій істині він бачить червону нитку естетичного виховання. На думку цієї видатної людини, освіченою є людина, яка творить красу, а точніше, духовне життя у світі краси. Духовне життя у світі краси – це відчуття, створення, збереження краси у навколишньому світі – у природі, людських стосунках, особливо у духовній сфері. Духовне життя у світі краси пробуджує незламну потребу людини – потребу бути прекрасним [6, с. 150].

Сухомлинський стверджує, що відкриваючи красу навколо себе, пишаючись, дивуючись, маленька дитина починає бачити його людську красу, що в цей час вона дивиться в дзеркало. Чим раніше дитина відчувала красу і чим тонкіше милувалася нею, тим вище її самооцінка. У поєднанні з радістю творити добро для людей, це пізнання себе через пізнання прекрасного навколо себе у квітці та в журавлі, джерелом, у тіні каменю,

знайденого на березі річки в маковій потоці ранку світанок, у тонкому звуці слова, у прекрасному людському вчинку – у цьому поєднанні міститься така потужна сила виховання, ви, педагоги, накопичуєте у справжній магії здатність перевернути душу, випрямити її, якщо вона зігнулася під натиском скорботи, нещастя, клопоту.

Видатний педагог бачив свій ідеал у тому, що буквально кожна дитина, побачивши прекрасне, зупинилася перед ним у подив і зробила цій красуні маленьку частину її душі. Педагог-новатор Василь Олександрович Сухомлинський створив організовану систему впливу на вихованців, яка сприяє всебічному розвитку дитини. Метод гуманістичного виховання Василя Сухомлинського – це різноманітні гармонійно поєднані способи та методи виховання. Він розробив власну універсальну систему естетичного виховання дітей через красу природи та гармонію душі, розуму та тіла. Видатний педагог майстерно поєднав у своїй діяльності теорію та практику виконання в галузі естетичного виховання, важливий в даний час. В. Сухомлинський надавав особливого значення казці, музиці, живопису в естетичному вихованні учнів. Він переконався, що його вихованці отримали яскраві враження, які самі по собі повинні стати потужним засобом виховання людини. Цього вдалося досягти за допомогою яскравих полотен, доступних дітям за змістом та формою, чітко прочитаною народною казкою, красою рідної природи.

В. Сухомлинський справедливо вважав, що естетика починається з краси емоцій і не визнавав емоційної бідності. Він назвав культуру почуттів головним об'єктом свого педагогічного впливу; увага живильний ґрунт для високоморальних дій дітей [46, с. 654].

Формування естетичних смаків та ідеалів є необхідною умовою виховання всебічно та гармонійно розвиненої особистості, нової людини. Основи естетичних поглядів і переконань людини закладаються ще в шкільні роки. Тому формування естетичних почуттів у дітей, їх емоційної культури є одним із важливих завдань системи навчання та виховання. Таким чином,

аналізуючи та переосмислюючи творчу спадщину Сухомлинського, приходимо до висновку, що гуманістичні ідеї видатного педагога не лише належать до минулого, вони втілюються в сьогоденні і мають творче майбутнє.

На думку А. Макаренка у виховному процесі має бути загальна програма виховання, «Стандартна», й індивідуальна колективна до неї залежно від особистості конкретного дошкільника. Великого значення А. Макаренко надавав естетичному вихованню дошкільників, вважаючи, що прагнення до прекрасного закладено в людині від природи. Засобами естетичного виховання він вважав красу природи, пісні, музику, образотворче мистецтво, художню літературу, кіно, театр, чистоту й охайність у всьому, приємне навколишнє оточення, гарний одяг, естетику взаємовідносин у колективі тощо [25, с. 366].

Видатний педагог та новатор Макаренко відводив особливе місце розвитку теорії естетичного виховання і вважав, що це один з найважливіших напрямків у процесі навчання та формування особистості. Провідним методом впливу в ньому була робота, яка буде мати виховну цінність лише тоді, коли вона буде нерозривно пов'язана з моральним, естетичним та іншими аспектами виховання, бо краса – це функція праці. І робота принесе бажані для вихователя результати, коли є творчість характеру і буде значущим, доцільним. Макаренко надавав великого значення красі праці і стверджував, що прагнення до краси міцно закладено природою у кожній людині і є найкращим важелем, за допомогою якого людину можна повернути до культури. Педагог стверджував, що виховання та організація колективу повинні базуватися на естетичних засадах, проявляти дисципліну, творче ставлення до життя, благородні вчинки, розуміння прекрасного, гармонії та єдності. Макаренко бачив головне завдання естетичного виховання в рівномірному здійсненні навчально-виховного процесу, який повинен бути непростим сукупність певних видів діяльності, але органічне поєднання з життям дітей. Намагаючись забезпечити постійний зв'язок між

зовнішньою та внутрішньою красою людини, Макаренко включив до програми естетичного виховання різні види мистецтва: спів, музика, хореографія, література, театр, кіно, образотворче мистецтво, які були не лише засоби емоційного впливу, але також і напрямок мистецької освіти школярів. Необхідно відзначити важливість ролі гри в житті колективу, вона має велике значення в дитинстві, і, як вважав Макаренко, це необхідно не тільки дати йому час на гру, але потрібно наситити все життя цією грою, адже гра дає дитині радість. Це буде радість творчості, перемоги, або естетична радість. Гарна робота приносить таку ж радість. Це повний збіг. Ці педагогічні методи були яскравим прикладом естетичного виховання в структурі та діяльності колоній, де щовіку вихідці гуляли разом, плавали, грали у футбол та волейбол, каталися на ковзанах та ходили в театр [25, с. 366].

І. Зверев дотримується тієї ж точки зору. Успіх діяльності особистості в певній галузі визначається широтою та глибиною розвитку здібностей. Ось чому всебічний розвиток усіх талантів та здібностей особистості є кінцевою метою та одним із головних завдань естетичного виховання. Головне – виховувати, розвивати такі якості, такі здібності, які дозволять людині не лише досягти успіху в певній діяльності, але й бути творцем естетичних цінностей, насолоджуватися ними та красою навколишньої дійсності. Окрім формування естетичного ставлення дітей до дійсності та мистецтва, естетичне виховання одночасно сприяє їх всебічному розвитку. Естетичне виховання сприяє формуванню моральності людини, розширює її знання про світ, суспільство та природу. Різні творчі заходи для дітей сприяють розвитку їхнього мислення та уяви, волі, наполегливості, організованості, дисципліни. Таким чином, найуспішніший, на наш погляд, відобразив мету естетичного виховання В. Василенко, який вважає, що вища мета естетичного виховання – це гармонійна особистість, всебічна людина освічена, прогресивна, високоморальна, володіє працездатністю, бажанням творити хто розуміє

красу життя та красу мистецтва. Ця мета також відображає особливість естетичного виховання, як частини всього педагогічного процесу.

Будь-яка мета не може розглядатися без цілей. Вихователь повинен вміло підібрати, згідно із заданими параметрами, такі предмети та явища, які відповідатимуть нашим уявленням про красу. Необхідні також конкретні знання про природу, про себе, про світ художніх цінностей. Друге завдання естетичного виховання – на здобутих знаннях та розвитку здібностей художньо-естетичного сприйняття таких соціальних та психологічних якостей людини, які надають їй можливість емоційно пережити та оцінити естетично значущі предмети та явища, насолоджуватися ними.

Ця мета розповідає про те, що відбувається, коли дітей цікавить, наприклад, живопис, лише на загальноосвітньому рівні. Вони поспіхом розглядають картину, намагаються запам'ятати ім'я, художника, потім звертаються до нового полотна. Ніщо їх не дивує, не змушує зупинитися і насолоджуватися досконалістю твору.

В. Лановик зазначає, що таке тривале знайомство з шедеврами мистецтва виключає один з головних елементів естетичного ставлення – захоплення.

Глибокий досвід естетичного почуття нерозривно пов'язаний із здатністю естетичної думки, тобто з естетичною оцінкою явищ мистецтва та життя. А.Буров визначає естетичну оцінку як оцінку на основі певних естетичних принципів, на глибокому розумінні сутності естетичного, що передбачає аналіз, можливість доведення, аргументацію. Порівняно з визначенням В.Лановика. Естетична думка – це демонстративна, обґрунтована оцінка явищ суспільного життя, мистецтва, природи. На наш погляд, ці визначення схожі. Таким чином, однією зі складових цього завдання є формування у дитини таких якостей, які дозволяли б їй дати самостійну, враховуючи вікові можливості, критичну оцінку будь-якої роботи, висловити думку про власний психічний стан.

Третє завдання естетичного виховання пов'язане з формуванням у кожного вихованої естетичної творчої здатності. Головне –виховувати, розвивати такі якості, потреби та здібності особистості, які перетворюють індивіда на активного творця, творця естетичних цінностей, дозволяють йому не тільки насолоджуватися красою світу, але й трансформувати його за законами краси.

Суть цього завдання полягає в тому, що дитина повинна не тільки пізнавати прекрасне, вміти захоплюватися і цінувати його, але й повинна активно брати участь у створенні краси в мистецтві, житті, роботі, поведінці, стосунках. А. Луначарський підкреслював, що людина вчиться всебічно розуміти красу лише тоді, коли сама бере участь у її творчій творчості в мистецтві, роботі та суспільному житті [41, с. 144].

У педагогічній системі К. Ушинського важливе місце займають питання виховання, в яких він спирався на ідею гармонійного розвитку особистості. Він вважав гармонійно розвиненою людину, яка поєднувала психічну зрілість, моральну досконалість, фізичний та естетичний розвиток. Він розглядав усі аспекти виховання як єдиний процес, де вони, як насправді, переплітаються між собою та обумовлюють одне одного. Основним засобом естетичного виховання Ушинський вважав природу, працю, зміст шкільної освіти, мистецтво. У навчальні програми державних шкіл він запропонував включити предмети естетичного циклу: малювання, музику, спів. К. Ушинський вважав, що для естетичного розвитку дитини важливо познайомити її з народною поезією, народними традиціями, провести в школі свято зими, весни, літа, осені. Все це приносить дітям радість і розвиває естетичні смаки. У зв'язку з цим він поставив питання про необхідність художньої освіти для вчителів та педагогів. Основна ідея його педагогічної концепції – положення про нерозривний зв'язок філософських поглядів і теоретичних педагогічних положень. Саме на цій основі він розвивав дидактичну науку. К. Ушинський розкрив загальні умови навчання та виховання дітей, був прихильником класно-урочної системи та вважав урок

головною ланкою навчального процесу. Вчений першим теоретично і практично довів ефективність обґрунтованого, аналітико-синтетичного методу навчання грамоті; розробив та науково обґрунтував основи початкової освіти та виховання. Велика заслуга К. Ушинського в тому, що він одним із перших сформулював ідею національності в педагогіці та представив її як основний компонент освітньої системи [49, с. 124].

Естетичному вихованню дітей сприяє також і участь їх у вирощуванні квітів, садівництві, оскільки збуджує різні емоційні переживання. Досить інтенсивно прилучає дітей до прекрасного народне декоративно-прикладне мистецтво з його різноманітними формами, які органічно вплітаються в повсякденне життя родини. Правильно роблять ті батьки, які у спадок своїм дітям передають знання, уміння й навички художнього килимарства і ткацтва, кераміки, настінного розпису, художньої обробки дерева, скла і металу, вишивки. Усі діти дуже люблять малювати. Потяг до малювання в них виявляється дуже рано і його слід підтримувати. Як бачимо, засобів, методів і прийомів естетичного виховання, які пропонує народна педагогіка, дуже багато. Уміле їх застосування дає змогу дитині змалку засвоювати начала естетичного виховання, навчитися бачити прекрасне, розуміти і цінувати твори мистецтва, прилучатися до художньої творчості, жити і творити за законами краси.

1.3. Діагностика рівня сформованості естетичного смаку у дітей дошкільного віку

З раннього дитинства у дитини має формуватися почуття прекрасного, перші естетичні смаки, інтереси, здатність розуміти, а щоб зрозуміти, треба навчитися сприймати, відчувати та цінувати твори мистецтва. Перші естетичні переживання дитини пов'язані із задоволенням, яке доставляє їй якість предмета – його колір, форма. Кольорова гама, форма, властива будь-якому твору мистецтва, виражає певне почуття, думку автора і, сприймаючи

цей твір, викликає у дитини відгук, подібний до відгуку художника. Порівнюючи життєві явища з їх відтворенням у мистецтві, дошкільник спирається передусім на власний досвід. Він сприймає не лише осмислено, але й ефективно, віддаючи перевагу одним предметам і явищам над іншими. Водночас дитина дуже активна: вона прагне розглянути все, що бачить, детально розглянути з усіх боків, по-своєму, яскраво і образно охарактеризувати свої враження, висловити свої почуття [3, с. 26].

Таким чином, у процесі розвитку художнього сприйняття виникає естетична оцінка сприйнятого. Зрозуміло, що оцінки дітей дошкільного віку все ще досить примітивні, але сприйняття художніх творів дошкільнятами буде глибшим, якщо вони навчатися бачити елементарні засоби виразності (колір, поєднання кольорів, форму, композицію тощо).

У дошкільному віці дитина вже досить добре сприймає художні сюжетні картинки, наприклад, ілюстрації до казок, оповідань. Вона розуміє, хоч і фрагментарно, сюжет, розповідає про те, що зображено на картині, дає свої оцінки. Зорові та інші типи сприйняття супроводжуються у дитини поясненнями, ціннісними судженнями. Отже, якщо на одному малюнку об'єкт зображено художньо всі його деталі, а на іншому схематично, діти віддають перевагу першому малюнку й обґрунтовують, чому. Завдання розвитку естетичного сприйняття в дошкільному віці: збагачення, уточнення та закріплення уявлень дітей про колір, форму предметів тощо, а також завдання навчання самостійно передавати у малюванні, моделюванні, застосуванні схожість із реальними предметами чи явищами, бажання показати свої враження, емоційне ставлення [34, с. 456].

Діагностика має велике значення для цілеспрямованого та ефективного здійснення навчального процесу. Це дозволяє шляхом контролю (моніторингу) та корекції всієї системи освіти, а також її складових компонентів вдосконалити процес виховання, навчання та розвитку дітей. Сьогодні неможливо уявити виховання та навчальну діяльність без цілеспрямованого аналізу та конкретної оцінки її результатів, виражених у

розвитку дитини. Вивчення результатів та ефективності процесу естетичного виховання у дітей є одним із найскладніших питань педагогічної теорії та практики.

Вивчаючи виховання естетичної сфери дитини, необхідно використовувати одну методологію та їх систему комплекс, в якому методи доповнювали б один одного. В даний час розроблена велика кількість методів діагностики. На наш погляд, найбільш прийнятними є: спостереження, бесіда, експеримент, опитування. Основна мета такого методу спостереження, як бесіда, полягає в тому, що за допомогою такого методу можна в ході безпосереднього спілкування встановити психічні особливості вихованця, що дозволяє отримати необхідну інформацію, використовуючи попередньо підготовлені запитання. Бесіду можна провести з групою, коли вихователь задає питання всій групі та переконується, що відповіді включають думки всіх членів групи, а не лише активних.

Мета діагностичного дослідження: виявити рівень сформованості естетичного смаку дітей дошкільного віку (25 осіб) в КЗ ДНЗ №3 «Перлинка» ВМР.

Проаналізувавши зміст програми «Дитина» від 2 до 7 років, яка спрямована на ціннісне ставлення до об'єктивного світу, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок та самостійності, культури та безпеки праці ми виділили такі показники формування естетичних уявлень у процесі художньої діяльності:

1) емоційна чуйність на художні образи – здатність емоційно реагувати на твори образотворчого мистецтва, музичні художні твори, світ природи;

2) естетичне судження про художній твір – здатність до естетичної оцінки дійсності, висловлювання, судження про естетичний предмет або явище;

3) естетична значущість і завершеність творчої роботи – це здатність створювати оригінальний сюжет і композицію в цілому, яка при цьому є повною і закінченою у втіленні.

У процесі експерименту планувалось розглянути такі завдання:

- 1) виявити рівень зацікавленості дітей мистецтвом;
- 2) визначити вміння аналізувати художні твори;
- 3) визначити вміння дошкільників давати художньо-естетичну оцінку творам мистецтва;
- 4) виявити рівень сформованості естетичного сприймання творів мистецтва у дошкільників;

Для розв'язання поставлених завдань нами був використаний комплекс науково-педагогічних методів, адекватних предмету дослідження: аналіз філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури з проблем дослідження, педагогічний експеримент, педагогічні спостереження, опитування, аналіз оцінних суджень, продуктів дитячої творчості.

З метою виявлення рівня зацікавленості дітей у спілкуванні з творами мистецтва та визначення вміння дошкільників давати естетичну оцінку творам мистецтва, було запропоновано дати порівняльно-оціночну характеристику речам (опитування).

Дітям потрібно було порівняти українську народну глиняну іграшку (додаток А) та звичайну фабричну іграшку. Пропонувалось дати відповідь на ряд питань:

1. Яка іграшка тобі найбільше подобається? Чому?
2. Яку іграшку хотів би ти мати собі?
3. Яку іграшку ти обрав би для гри з друзями?
4. Яка іграшка для тебе яскравіша та незвична?

Аналіз отриманих результатів засвідчив, що дітям подобаються твори декоративно-прикладного мистецтва, вони активно проявили цікавість до глиняної іграшки. Однак лише (24%) проявили глибокий інтерес та бажання детально роздивитись та погратись народною глиняною іграшкою, (34%)

навіть почали будувати з ними гру, переважна більшість (42%) у кінцевому результаті все ж обрала для гри іграшку із магазину. Результати експериментальних даних представлені на (рис.1.1).

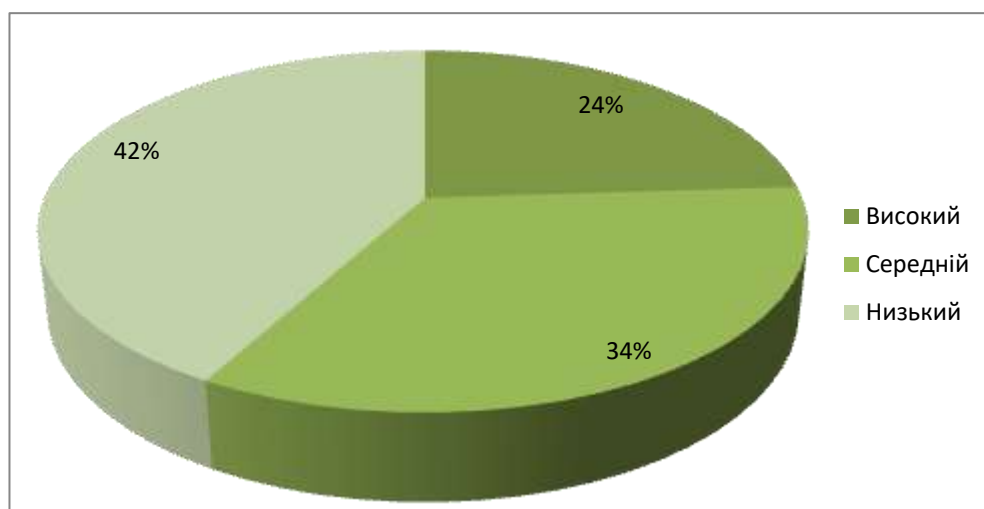

Рис.1.1. Рівень зацікавленості дітей творами декоративно-ужиткового мистецтва

Вихователь має розуміти, що для того щоб досягти високого показника художньо-оціночного ставлення до творів мистецтва потрібно забезпечувати реалізацію:

- формування уявлень про різні види мистецтва (образотворче, музичне, театральне, декоративно-ужиткове) їх характерні особливості, засоби виразності, специфічні матеріали та значення у житті людини;

- формування естетичного смаку і почуття гармонії, перших художньо-естетичних уподобань;

- виховання ставлення до творчої діяльності як засобу самовираження, самоусвідомлення, самоствердження особистості;

Оскільки одним із завдань експерименту було визначити рівень сформованості художньо-естетичного смаку дітей, нами було розроблено критерії та показники сформованості художньо-естетичних смаків дошкільників, зокрема:

- емоційний – уміння дітей емоційно та образно висловлювати свою думку з приводу естетичного сприйняття, виявляти емоційно-особистісне ставлення до побаченого, сміливо й активно використовувати вміння та навички у своїй роботі, вміння оцінювати емоційний зміст та визначати естетичний смак, виявляти асоціації, емоційну пам'ять, у процесі оцінювання спиратися на власний досвід вміння передавати в судженнях емоційно-образне ставлення до сприйняття твору мистецтва;

- пізнавально-мотиваційний – розуміння та усвідомлення дітьми ставлення до зображувального, вираженого у змістовій формі твору мистецтва за допомогою зображувально-виражальних засобів мистецтва, відображає процесуальний бік оцінки, дає змогу визначити її гармонійність, необхідність, послідовність, обґрунтованість та вмотивованість, вміння відтворювати в уяві картинки життя, створені автором в творі мистецтва та образ природи – у ліричному; оцінювати змістове навантаження зображувально-виражальних засобів мистецтва в їх єдності; мотивувати та обґрунтовувати власну позицію.

- інтелектуальний – засвоєння дітьми знання про естетичні цінності, красу, включення естетичної інтуїції, що включає такий спосіб пізнання, як творчу уяву, що охоплює образ «цілого», не передуючи його логічному розчленуванню, аналітичній дії розуму, вміння давати естетичну оцінку, уміння творчо мислити, уявляти образ, не передуючи його логічному розчленуванню, аналітичній дії розуму.

На основі визначених критерій нами були визначені три основних рівні естетичного смаку: високий, середній, низький.

Високий рівень естетичного смаку дошкільника характеризується бажанням отримувати естетичну насолоду від творів мистецтва. У нього розвинені перцептивні навички, він розуміє естетичне значення творів народного мистецтва, дитина здатна адекватно сприймати й аналізувати художній твір, активно включається в роботу.

До *середнього рівня* сформованості художньо-естетичного смаку ми відносимо дошкільників, які вміють правильно сприймати твір мистецтва, та відчувають певну складність в аргументованому доведенні власної думки щодо естетичної значущості художнього твору. На цьому рівні дошкільник проявляє недостатню обізнаність з історії, культури, народного мистецтва.

Дитина бере участь у виховних заходах, та не проявляє достатнього інтересу та ініціативи під час художньо-творчої діяльності. Це обумовлюється бажанням не відриватися від колективу та іншими заохоченнями, а не власним бажанням до саморозвитку та отримання естетичної насолоди. Означений рівень характеризується достатньо високо вираженим рівнем зацікавленості в освітньому процесі, який ґрунтується на позитивному ставленні до процесу отримання знань та позитивних емоціях від процесу спілкування з мистецтвом.

Низький рівень у дошкільника елементарно-фрагментарне естетичне сприйняття, відсутність образних узагальнень та асоціацій, він погано сприймає художні твори, не може дати адекватної естетичної оцінки, не здатен аргументовано довести свої естетичні уподобання. До самостійного розвитку ставиться пасивно. Під час оцінки твору мистецтва спирається здебільшого на емоційні враження. Простежується ситуативна, нестійка, не завжди самостійна творча активність, яка виявляється лише під впливом здебільшого зовнішніх, випадкових ситуативних чинників. Дитина частково розуміє суть базових категорій (мистецтво, художньо-естетичний смак).

Однією з найвагоміших проблем суспільства є виховання високодуховної, висококультурної, естетично вихованої людини з високими моральними принципами. Тож перед сучасним ЗДО стоїть завдання сформувати естетично розвинену особистість з розвиненим почуттям прекрасного.

Для визначення вмінь аналізувати художні твори, нами було підібране і проведене заняття по ознайомленню із творами живопису.

Ми провели заняття за картиною В. Васнецова «Зимовий сон» (додаток Б). Згідно з конспектом заняття, метою було: сформувати інтерес до творів образотворчого мистецтва, виховувати естетичний смак, сприяти розвитку творчої уяви та художньо-образного мислення, збагачувати словниковий запас дітей дієсловами та епітетами. Під час заняття ми використовували такі методи і прийоми, як поетичне слово; аналіз художньої критики картини – повідомлення імені картини та прізвища художника, розповідь про зміст картини, бесіда з дітьми про зміст та засоби виразності, самостійні розповіді дітей про картину. Аналіз заняття, включаючи розповіді дітей за мотивами картини, показав, що більшість із них можуть сприймати художні образи цілісно. На питання «Чи сподобався вам картина?» Діти відповіли «Так».

Задавали питання:

Чим сподобалась вам картина?

Що найбільше запам'яталося?

Про які об'єкти природи ви хотіли б ще поговорити?

Про що ви мріяли, або згадали, чи подумали, коли дивилися на картину?

Як ми можемо передати красу зимового дня?

Що головного виділяє художник в картині?

Аналізуючи заняття, встановили, що у дітей середній рівень сприймання творів живопису.

На перше запитання 37% опитуваних дітей дали відповідь: «Картина сподобалась тим, що вона красива; тому що на ній зображена природа» (ця відповідь свідчить про здатність дітей цілісно сприймати художній образ твору живопису – у цьому разі це образ природи); 8% дітей відмітили, що картина схожа на фотографію справжньої природи, тобто співвіднесли реальні об'єкти природи із зображеними на полотні.

Відповідаючи на третє і четверте запитання 12% дітей відповіли, що згадали про зимові свята, святкування; 15% дітей виявили бажання поговорити про тварин взимку – такі відповіді дітей свідчать про те, що їм

цікаві живі об'єкти природи, з якими приємно взаємодіяти, а також отримати цікаву інформацію; 10% опитуваних хотіли б поділитися своїми враженнями про поїздку в село до бабусі чи гори взимку – це переконує нас у тому, що позитивні емоції та почуття у дітей викликають об'єкти і явища природи і діти виявляють бажання поділитися приємними спогадами з іншими.

Аналіз відповідей на останнє запитання продемонстрував, що зображені на картині об'єкти природи здатні пробудити у дітей бажання згадати реальні об'єкти і явища природи, тобто практично підтвердив уміння дітей проводити асоціацію між зображеною та реальною природою (5% дітей згадали прогулянку); 13% згадали заняття з малювання, на якому вони зображували казкову зиму, тобто спрацювала аналогія «твори живопису – художня діяльність дитини». Після цієї бесіди впродовж тижня спостерігали за діяльністю дітей, щоб зафіксувати прояви у них зацікавлення зимовою природою.

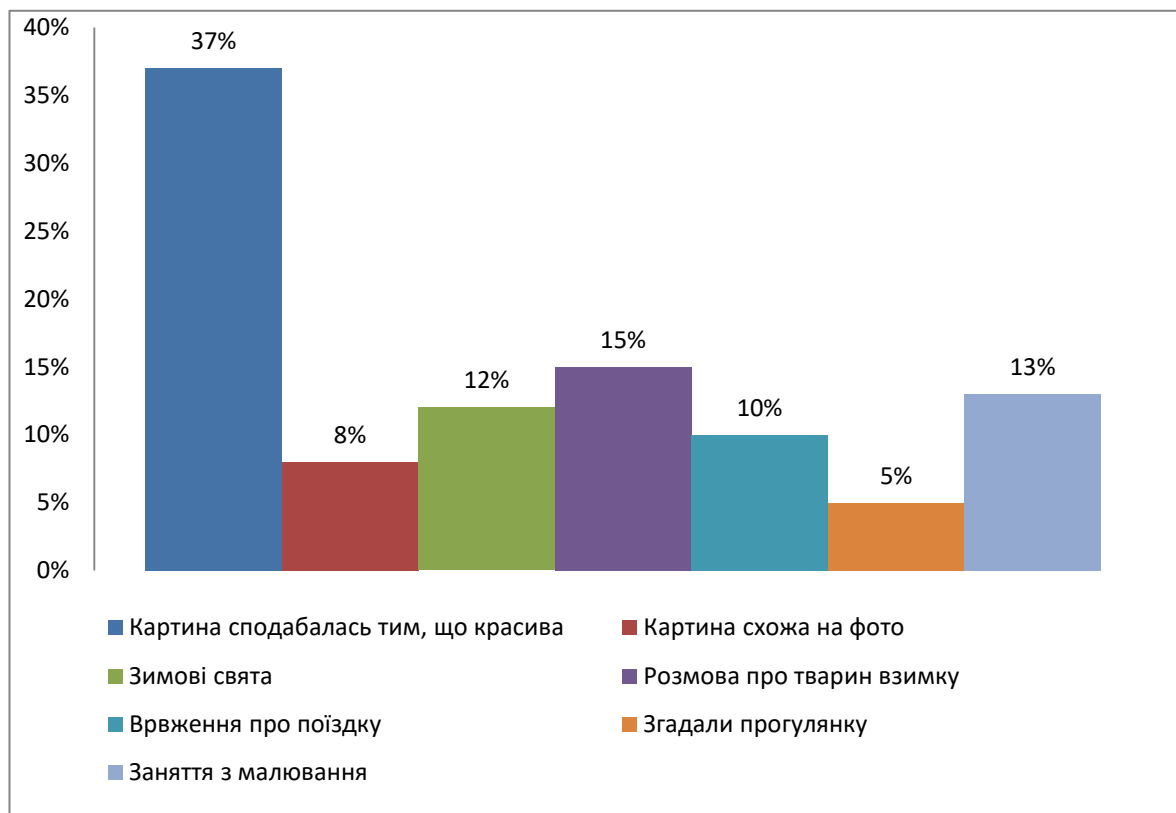

Рис.1.2. Результати опитування дітей дошкільного віку

Для того, щоб з'ясувати вміння дошкільників давати художньо-естетичну оцінку творам мистецтва, нами було запропоновано придумати назву до дерев'яного тареля Н. Статива-Жарко (рис.1.3).

Рис.1.3. Декорований дерев'яний таріль Н. Статива-Жарко

Аналіз результатів засвідчив, що більшість дітей (45%) придумували оригінальні, цікаві назви до твору, і могли по декілька назв дати: «Чарівна птаха», «Казковий світ», «Яскрава осінь», «Жар-птиця» тощо, та (35%) відповідей були із стереотипними назвами, і дітям важко було придумати більше двох назв: «Птах», «Квіти» тощо, їхні відповіді були спрямовані на те, що зображено у художньому творі, (20%) могли дати по одному прикладу, із типовою назвою. Результати зазначені в діаграмі на (рис.1.4).

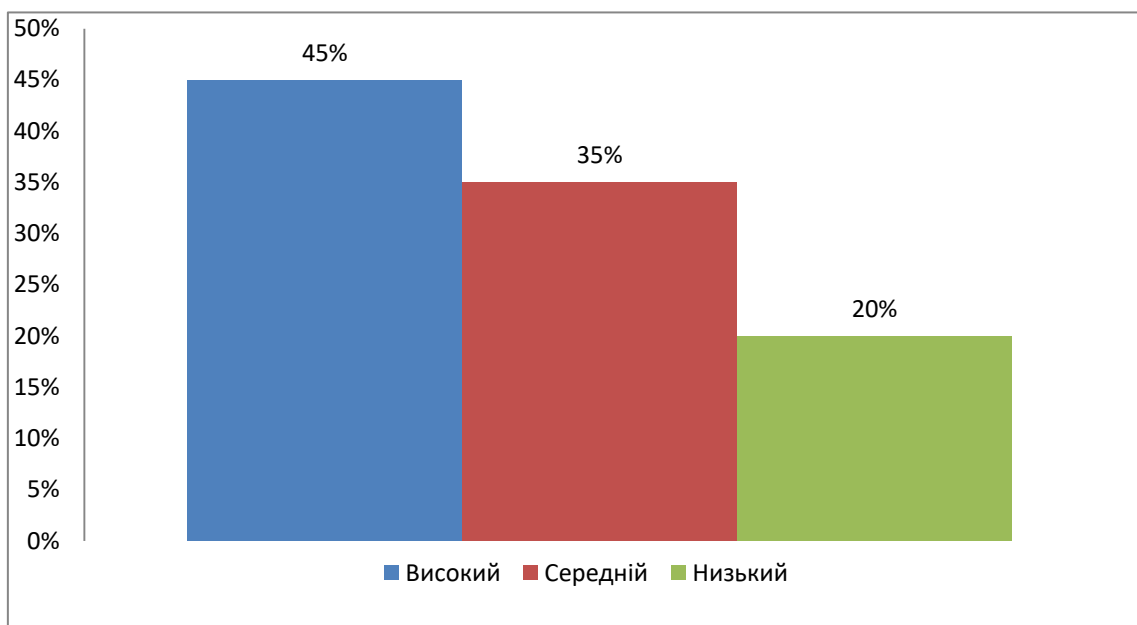

Рис.1.4. Рівні сформованості естетичного смаку дітей
(художньо-естетична оцінка творів мистецтва)

Щоб виявити рівень сформованості естетичного смаку у дошкільників, нами для сприймання була запропонована картина, яка вишита хрестиком з назвою «Новорічні дива» (рис.1.5). Потрібно було творчо її описати, дати назву, і придумати невеличку розповідь.

Рис.1.5. Вишита картина «Новорічні дива»

Аналіз результатів засвідчив, що переважно дошкільники (38%) яскраво описували картину, придумували красиві назви: «Найкращі друзі», «На передодні свята», «Чарівна мить» тощо, проте розказати розповідь на декілька речень їм було складно. Менша кількість дітей (22%) змогли придумати оригінальну назву, описати творчо, та з легкістю придумали маленьку розповідь до картини. Більшій кількості (40%) було важко придумати неординарну назву, та придумати розповідь, але могли описати картину, спираючись на стереотипні відповіді. Результати експериментальних даних опитування зазначені у діаграмі (рис.1.6).

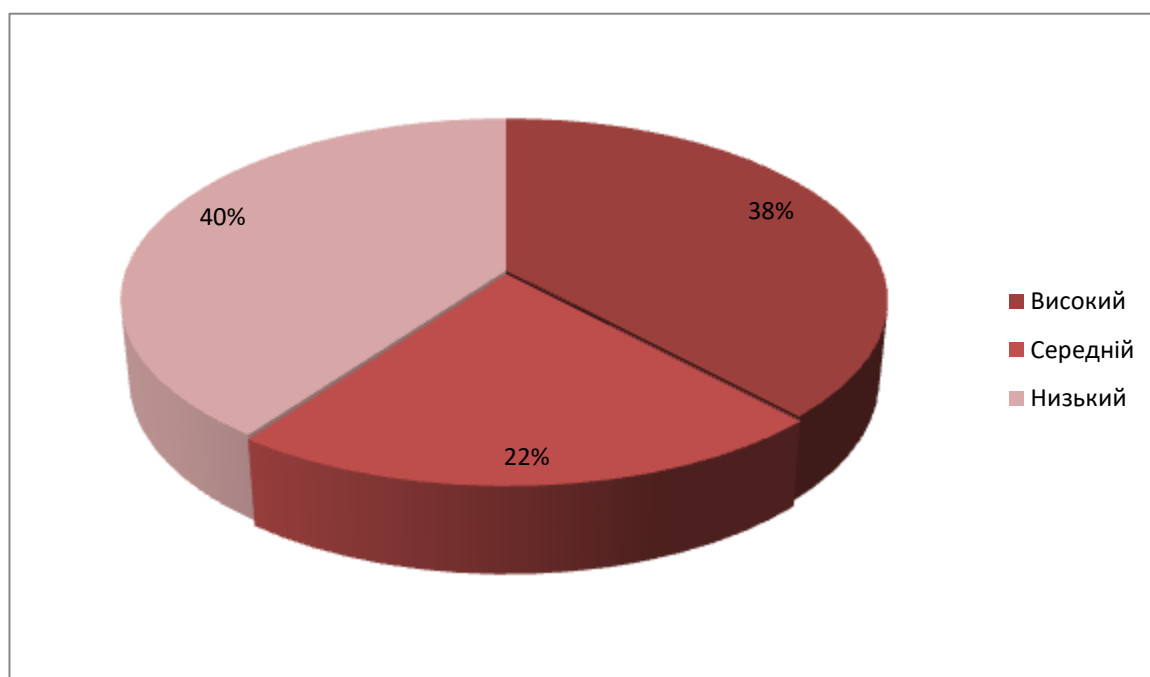

Рис.1.6. Рівень сформованості естетичного смаку дітей
(за результатами сприймання художнього твору)

На основі аналізу результатів дослідно-експериментальної роботи констатуємо, що 36% дітей виявили високий рівень сформованості естетичного смаку; 30% – середній, 34% – низький рівень сформованості естетичного смаку. Результати експериментальних даних представлені на (рис.1.7).

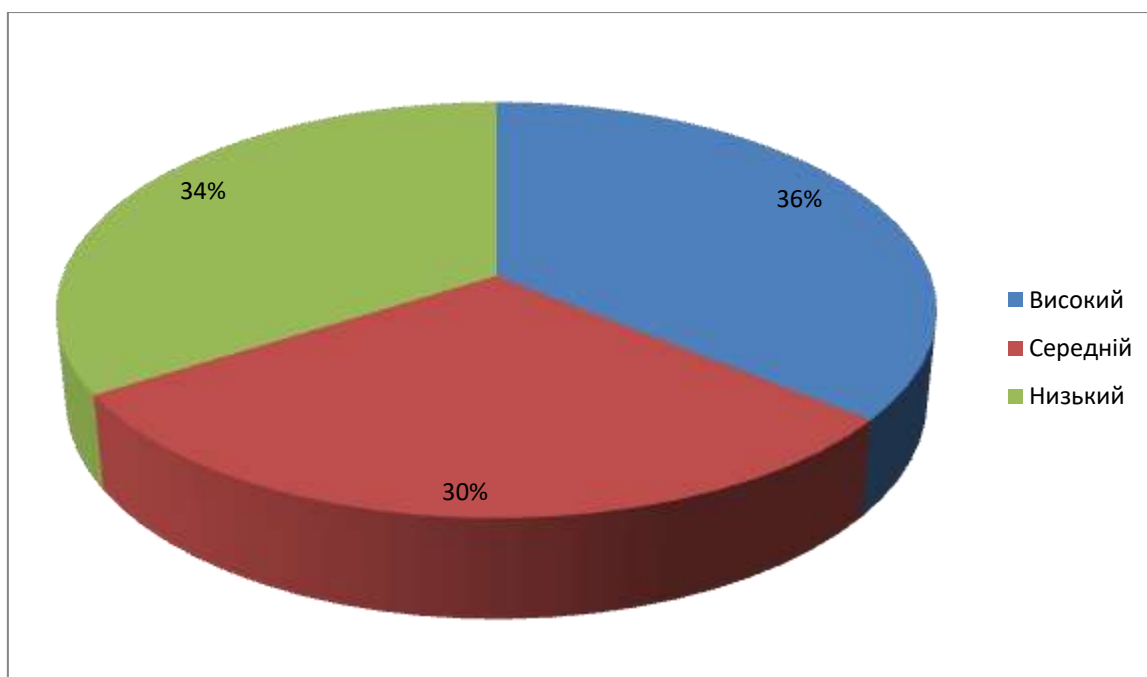

Рис.1.7. Рівень сформованості естетичного смаку дітей дошкільного віку (узагальнений показник), %

Тож, в процесі теоретичних та практичних досліджень ми дійшли висновку про важливість та необхідність систематичної роботи з естетичного виховання дітей засобами мистецтва, використовуючи для цього ознайомлення з картинами пейзажного жанру, декоративно-ужиткового мистецтва, використання ігрових завдань, вправ, особистий приклад вихователя, допоможе сформувати естетичний смак дітей, збагатити їх словниковий запас, розвивати їхню творчість та уяву. Дбайливо відноситися до природи, речей, все, що нас оточує, бачити в цьому красу.

Вихователі відіграють вагомую роль в естетичному розвитку дошкільників, адже вони велику роль відводять праці, природі, мистецтву, самодіяльній творчості у художньо-естетичному вихованні дітей, оскільки це сприяє набуттю досвіду, творчому розвитку, набуттю необхідних навичок.

Отже, сучасний ЗДО є першою сходинкою збагачення дітей знаннями про мистецтво, ознайомлення з загальною, цілісною картиною світу та формування науково обґрунтованого, морального й естетичного ставлення до

нього. Таким чином, одним із провідних завдань, яке постає перед вихователем сучасного ЗДО, є естетичне виховання дітей, що передбачає формування у дитини здатності бачити красу навколишнього світу. Цьому питанню присвячені дослідження багатьох вітчизняних педагогів минулого та сучасності, розроблені практичні рекомендації щодо роботи з формування естетичного смаку дошкільників.

Нами була розроблена анкета для вихователів, щоб дізнатися їхнє бачення щодо естетичного виховання дошкільників (додаток В).

Розділ 2. Шляхи естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва

2.1. Педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва

Специфіка розвитку емоційної сфери дитини дошкільного віку, полягає в її природній орієнтації від несвідомого до свідомого, зумовлює необхідність побудови систематичної роботи вихователя у напрямку формування здатності дітей контролювати власні почуття – від їх несвідомого прояву до свідомої оцінки та позитивної трансформації. Мистецтво є ефективним засобом позитивних змін у сенсорній сфері особистості, воно має силу навіювання. Виходячи з цієї особливості, картини пейзажного жанру, в яких акумульована краса природи та висока гармонія її сприйняття та зображення художником, на наш погляд, здатні надати емоційний поштовх для розвитку чуттєвого розвитку дитини сфера, виявиться в естетичному ставленні до природи [50, с. 20-21].

В результаті теоретичного та практичного дослідження виникла необхідність виявити та обґрунтувати педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва. Для цього ми спробуємо уточнити поняття «педагогічна умова».

У довідковій літературі подано різні тлумачення терміну «умова», які мають багато спільного. Так, у «Філософському енциклопедичному словнику» сказано: «умова» – це філософська категорія, яка відображає загальне ставлення речі до факторів, завдяки яким вона виникає та існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять від можливості до реальності.

У результаті експериментального пошуку були визначені наступні педагогічні умови, які забезпечили ефективність естетичного виховання дошкільників засобами мистецтва:

1. Використання естетичного потенціалу мистецтва у процесі художньо-творчої діяльності дітей;

2. Врахування вікових та індивідуальних можливостей дітей в процесі мистецької діяльності

3. Врахування впливу художньо-естетичного середовища ЗДО на творчу активність дітей;

4. Удосконалення педагогічної майстерності вихователя шляхом розвитку мистецької ерудиції.

1. Визначаючи чинники ефективності комплексного впливу мистецтва на особистість, психологи базуються насамперед на кардинальному принципі цілісності організму, його життєдіяльності, що пояснюється природною взаємодією органів чуття. Комплекс різних видів мистецтва розширює можливості асоціативної діяльності свідомості, активізує уяву, процес мислення, поглиблює розуміння образу. Володіючи відносною самостійністю, комплекс мистецтв набуває нового звучання, підкоряючись ідейному задуму твору, що є основним.

Художній образ при залученні різноманітних видів мистецтва у комплексі набуває нової якості як за змістом, так і за формою, завдяки чому його дія посилюється. Сукупність окремих видів мистецтва може зробити особистість дійсно багатогранною. Комплексне оволодіння мистецтвом оптимізує творчі здібності та сили людини, розвиток її уяви, артистизм, інтелект, тобто формує універсальні людські здібності для будь-якої сфери діяльності [51 с. 68]. Враховуючи специфіку впливу просторових мистецтв на раціональну та емоційну сфери свідомості особистості, ми можемо зробити висновок, що необхідно надати всебічний вплив різних видів мистецтва на дошкільника. Так основна функція літератури – передача інформації, а отже, вплив її творів на процес мислення очевидне. Музика, відповідно, має величезну можливість впливу на емоційну сферу особистості.

2. Потрібно пам'ятати про вік дошкільників, те що вони можуть, і чого нам можна очікувати. Сучасна дитина стала більш допитливою, легко

піддається навчанню, може отримати набагато більше інформації, ніж вважалося раніше, вона стала більш пластичною на ментальному та фізичному планах.

Це відкриває нові перспективи для розширення пізнавального змісту програм дошкільної освіти та навчання. При цьому можливості дитини не безмежні; вони визначаються віковими та психофізіологічними особливостями її розвитку. З іншого боку, відомо, що всі досягнення в психічному розвитку дошкільника стають основою для розвитку інтелектуальних можливостей дорослої людини.

Пізнавальний інтерес стає рушійною силою для виявлення нових речей, спостереження, дослідження, дослідження всього, що оточує дитину. Допомога її невідомого, досліджуваного покращує його розумові дії, спрямована на відповідні позитивні дії. Слід зазначити, що діти – дослідники від народження, від природи, і їм все цікаво. Діти люблять вивчати навколишній світ, пізнавати і досліджувати його. Так цікаво знати невідомі предмети, такі як пісок, камінні, листя, повітряні кулі, кнопки, пульт дистанційного керування телевізором, липучки, клей тощо, кожен з яких наділений своїми властивостями та можливостями. Дитина дізнається, що таке «липке», «пухнасте», «гладке», і виробляє власні міні-теорії про те, як працює світ.

Безсумнівно, всі висновки та теорії дитини виявляються правильними. А самостійний пошук знань може принести дитині не тільки задоволення, але і певну практичну користь. Для дітей дуже цікаво, що це незрозуміло, але його можна побачити, почути, доторкнутися, його можна використовувати для певних цілей. Здатність досліджувати світ та систематизувати підходи до його вивчення називається когнітивним (гносеологічним) мисленням. Розвиток когнітивного мислення починається з допитливості, яка притаманна майже всім дітям і, на жаль, з віком зникає. Діти докладають певних зусиль, щоб пізнати світ, отримати нові знання. Але вони не завжди можуть їх правильно пояснити, а тим більше використовувати. Тому вміння вчителя

ставити запитання про навколишній світ, заохочувати та організовувати спостереження за всім, що оточує дитину, встановлювати експерименти та пояснювати їх є дуже важливим у роботі з дітьми.

2. Освітній процес повинен бути спрямований на стимулювання творчості та формування творчої активності дитини, можливо, як результат виконання певних умов. Однією з цих умов є організація середовища, що розвивається, тобто набору просторів, відкритих для впливу особистості, для формування особливої субкультури, в якій вихователі можуть реагувати на діяльність дітей власною діяльністю, розвиваючи тим самим творчу особистість дошкільника [43, с. 160-166]. Середовище, що розвивається, формується на основі соціального середовища і діє як організований педагогічний простір, заснований на взаємопов'язаному спілкуванні всіх учасників навчання процес і включає смислові та міжособистісні відносини, пов'язані зі створенням нових сторін творчого потенціал особистості та взаємозбагачення кожного суб'єкта освітнього процесу, що включається в активну, творчу, діяльну взаємодію.

Аналіз психолого-педагогічної практики та вивчення досвіду роботи закладів дошкільних установ показують, що для ефективного протікання процесу розвитку творчої особистості дошкільника потребує відповідного керівництва вихователя, який готовий цілеспрямовано та цілісно реалізувати цю діяльність, можлива лише при здійсненні наступні педагогічні функції:

- комунікативна, що вимагає від вихователя навичок міжособистісної взаємодії з дітьми в процесі їх спільної творчої діяльності, що виявляється у здатності бути завжди доброзичливий, тактовний, гостинними і ввічливими;

- стимул, спрямований на майстерність викликати творчий інтерес та фантазію дітей, спонукати їх до активності та перетворень. Ігри на розвиток асоціативного та діалектичного мислення представляють великий інтерес для дітей;

- інформаційну, таку яка включає здатність використовувати мовну виразність, подавати матеріал точно і образно, використовувати різні методи презентації, активізувати дітей у процесі творчої діяльності;

- організаційні, включаючи майстерність планувати навчальний процес, вибрати матеріал, методи, прийоми та засоби для змістовної творчої діяльності дошкільнята;

- діагностична, що включає вміння визначати характеристики творчих здібностей дітей і враховують це при організації творчої діяльності, враховують і контролюють ефективність розвивальної роботи загалом, щоб побачити зв'язки розвитку особистості дитини за допомогою різних методів творчо-пізнавальної діяльності.

4. Педагогічна майстерність тісно переплітається з поняттям «педагогічне мистецтво». Помилково вважати, що ці терміни перебувають у прямій ієрархічній залежності: педагогічне мистецтво – це найвищий етап прояву майстерності. Насправді зв'язок між ними не прямолінійний, а діалектично зумовлений. Важливо зрозуміти етимологічну суть цих понять. Українська енциклопедія дає таке визначення поняття «мистецтво». Мистецтво – одна з форм суспільної свідомості, неодмінна частина духовної культури людства, специфічний вид практико-духовного оволодіння світом. Мистецтво належить до всіх форм практичної діяльності, коли вона здійснюється вміло, не лише в технологічному, а й в естетичному сенсі.

Педагогічна майстерність – це досконале, творче виконання педагогами професійних функцій на рівні мистецтва, що призводить до створення оптимальних соціально-психологічних умов для формування особистості кожного дошкільника, забезпечення високого рівня інтелектуального розвитку, доведення до найкращих моральних якостей та духовного збагачення дошкільників. Майстерність і мистецтво виховання всебічно розвиненої особистості полягає у здатності педагога відкрити буквально кожному, а отже, і самому посередньому, найскладнішому вихованцеві ті сфери розвитку його духу, де він може досягти вершини, висловитись

заявляти про своє Я, черпати силу з джерела людської гідності, відчувати себе не обділеним, а духовно багатим [37, с. 72].

Саме, майстерність вихователя, один з важливих факторів успішності вихованців, адже саме в дошкільному віці, вихователь це взірець, приклад для наслідування.

Таким чином, можемо стверджувати, що:

1. Естетичні смаки мають соціальне, культурне та освітнє значення; сприяти вирішення нагальних проблем соціокультурних відносин, посилення ролі та функцій естетичних цінності в процесі спілкування, навчання, роботи, відпочинку, творчості; заохочувати активні використання досягнень художньої культури минулого та сьогодення, подальший розвиток реальність за законами краси, знаходження особливих форм і способів передачі краси в мистецтві; впливають на розвиток духовного, психологічного, комунікативного та творчі риси особистості.

2. Естетичні смаки як соціально-історична, культурна та особистісна категорія відображають духовно-функціональні властивості, що забезпечують встановлення плідного діалогу з прекрасним в реальності та мистецтві. За своєю структурою в шкільному віці вони мають кілька компонентів: емоційний, інтелектуальний та діяльнісний. Це відкривається раніше можливості дошкільників для глибокого сприйняття, оцінки, творчої рефлексії та збільшення естетичні цінності у повсякденному житті та мистецтві.

3. Роль образотворчого мистецтва як чинника естетичного та виховного впливу на особистість полягає у стимулюванні художніх знань, розвитку образотворчого мистецтва та формуванні найважливіші форми естетичної свідомості (почуття, мислення, уява, фантазія, ідеали, смаки, потреби та інтереси) завдяки ціннісно-орієнтовному, комунікативно-психологічному, інформаційно-пізнавальні, організаційні та діяльнісні можливості цього виду мистецтва.

4. Гносеологічний, психологічний та системний підходи є основою діагностики стану формування естетичних смаків та конкретизація їх критеріїв та показників: функціонування естетичні смаки (мозаїчні, логічні, цілеспрямовані), прояв естетичних смаків (емоційні, інтелектуальна, заснована на діяльності).

2.2. Методи та прийоми естетичного виховання дітей в процесі мистецької діяльності

Головним напрямком естетичного виховання дошкільників є художнє виховання засобами мистецтва, завданнями якого є: систематичний розвиток естетичного сприйняття, почуттів та уявлень дітей; ознайомлення дітей із діяльністю у галузі мистецтва, виховання бажання вносити елементи краси у роботу, природу та їх діяльність; розвиток художньо-творчих здібностей у різних видах діяльності.

Найцікавіші ідеї педагога щодо організації естетичного виховання дошкільників можуть досягти своєї мети за правильного добору, і комбінуванням його методів, які класифікують за різними критеріями:

- за головну педагогічну мету. Ці методи включають переконання; вправи у практичних діях, спрямованих на перетворення середовища; проблемні ситуації, що спонукають до творчих та практичних дій; мотивація до співпереживання, емоційно-позитивна реакція на прекрасне, негативне ставлення до потворного;

- у загальних та спеціальних напрямках. До цієї групи належать загально-педагогічні та спеціальні методи, відбір яких залежить від виду мистецтва, з яким вчитель прагне ознайомити дітей;

- методи навчання художній діяльності. Серед них розрізняють наочну (зразок, демонстрація способів виконання дій), словесну (бесіди, вказівки, поради, оцінку та самооцінку результатів дитячої діяльності);

- методи розвитку художньо-творчих здібностей дітей. Вони засновані на розвитку у дітей здатності діяти при вирішенні проблемно-пошукових задач, у нестандартних ситуаціях. Розглядаючи процес дитячої творчості в міру її поступового розвитку, необхідно знайти шляхи її формування. Як відомо, творчість дітей це образами дійсності, взяті із спостережень. Необхідно постійно формувати у дітей вміння розуміти, що хорошого в тому чи іншому предметі, тому чи іншому явищі. Спостереження дають можливість створювати нові образи.

Цілеспрямоване, систематичне спостереження відображається на формуванні у дітей художнього сприйняття, їх допитливості, зацікавленості. Спостереження формує у дошкільнят образне бачення світу, дійсності та навколишньої дійсності є основою творчого процесу дитини.

Для формування креативності в моделюванні, малюванні, аплікації велике значення має взаємодія художнього слова. З дітьми проводяться бесіди, які допомагають привернути увагу до головного, вчать дітей емоційно сприймати художній образ.

Доречно використовувати прийоми ігрового навчання, ігрові ситуації, ігри з роботами дітей для естетичного виховання дошкільників, це створює позитивну атмосферу, що сприяє ефективному опануванню вміннями та навичками. Особливо важливо забезпечити поєднання різних видів діяльності у розвитку художніх навичок дошкільників.

Оскільки в дошкільному віці дитина в першу чергу налаштована на гру, необхідно використовувати різні ігрові прийоми для розвитку їх творчості:

Ігрові ситуації, що сприяють розвитку пізнавальної та творчої активності.

Гра належить до традиційних та визнаних методів навчання та виховання дошкільників. Цінність цього методу полягає в тому, що навчальні, розвиваючі та виховні функції у грі тісно взаємопов'язані. Гра як метод навчання організовує, розвиває, розширює пізнавальні можливості та

виховує їх особистість. Задовольняючи допитливість дітей, гра допоможе залучити їх до активного пізнання навколишнього світу.

Пісні, загадки, скоромовки, вірші, казки, музичні твори.

До прикладу загадки розвивають у дітей абстрактне та логічне мислення. Навіть якщо дитина дає неправильну відповідь, це насправді не має значення. Перевага розгадування загадок полягає вже в тому, що дитина вчиться порівнювати подані в загадці образи із образами, які є в її уяві.

Демонстрація епізодів театралізованих вистав, які цілеспрямовано, викликають позитивні емоції, інтерес до зображуваного, поглиблюють естетичне задоволення.

Базовий компонент дошкільної освіти вказує, що метою діяльності закладу дошкільної освіти є забезпечення гармонійного розвитку дитини, створення сприятливих умов для її особистісного розвитку та творчої самореалізації. Театральну діяльність називають одним із дієвих засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника. Це сприяє естетичному вихованню дітей, знайомить їх із мистецтвом, розвиває здатність бачити, чути, розуміти красу слів та вчинків. Театральне мистецтво близьке і зрозуміле дітям, оскільки воно базується на грі, і це головний аспект діяльності для малюка, адже діти розвиваються, граючись.

Театралізовані ігри позитивно впливають на емоційну сферу дитини, вони накопичують життєву мудрість, оптимізм та енергію людей. Головним носієм театрального дійства є актор, у творчості якого втілено суть театру: здатність захоплювати глядачів художнім шоу безпосередньо, що відбувається на їх очах, творчим процесом його втілення. Образ актора створюється на основі вистави та її інтерпретації режисером вистави. Однак актор залишається незалежним художником, здатним лише йому одному відтворити на сцені живий людський образ, передати складність і багатство людської психології. Характерною рисою театрального мистецтва є його унікальність у часі: кожна вистава існує лише в момент її відтворення. Якщо сценічне мистецтво з розвитком технології аудіо запису отримало

можливість фіксації та подальшого повторного відтворення, ідентичне оригіналу, то адекватний відеозапис театральної вистави в принципі неможливий: дія часто розгортається одночасно в різних частини сцени, надаючи обсягу дії, виникають і утворюють гаму тонів і напівтонів сценічної атмосфери. Театр – це високий рівень естетичного виховання, оскільки він поєднує в собі вплив музики, танцю, пластики, мови та образотворчого мистецтва.

Малювання історій з елементами казки.

Дошкільники приділяють багато часу малюванню. Сам процес малювання посилює творчі здібності дитини. Її фантазія унікальна, тому її малюнки теж будуть унікальними. Малюк формує власне сприйняття предмета і виражає це сприйняття за допомогою малюнка. Малювання – це веселе заняття, яке розвиває дитину та допомагає подолати стрес. Діти починають малювати з дитинства. Вони люблять яскраві кольори і тому малюють фломастерами, а не олівцем. Дошкільники приділяють багато часу малюванню: малюють прості лінії та геометричні фігури пальцями або фломастерами. На відміну від дорослих та старших дітей, дошкільники не розуміють, що саме малюють. Їх цікавить власне процес малювання, а не його результат [2, с. 430].

Сьогодні малювання є однією із невід’ємних складових сучасних методів розвитку раннього дитинства, оскільки малювання розвиває дрібну моторику у дітей, а також сприяє швидкому засвоєнню різних кольорів та їх відтінків. Діти звикають до порівняння предметів, тренують свою пам’ять і розширюють загальне відчуття світу.

Більшість думок, мрій і фантазій формуються в нашій голові через образи. Психологи кажуть, що діти малюють не руками, а головою, тобто коли дитина малює, вона думає, відображає, висловлює свої почуття. Але малюючи, малюк активний не лише розумово, а й фізично, адже для того, щоб перенести малюнок з уяви на папір, потрібно докласти зусиль і набути певних навичок.

Більшість вихователів впевнені, що діти, які багато малювали в дошкільному віці, швидше і простіше навчаться красивому каліграфічному письму, швидше, наприклад, основам геометрії та просторового мислення.

Але головна мета малювання не поліпшення пам'яті і навіть не виховання тонкого смаку. Найголовніше, заради чого варто навчити дитину малювати, це гармонізація внутрішнього стану. За допомогою малювання ви можете виправити емоції, позбутися непотрібного, привести себе в рівновагу, адже під час малювання людина звільняється, висловлюючи на папері або полотні те, що притаманне лише їй. А розвиток індивідуальності тягне за собою формування особистості.

Тому навчити дітей малювати дуже важливо. Адже діти отримують позитивні емоції за допомогою малюнків, вони вчиться й формується як особистість. Зрештою, прості заняття малювання для дітей визначають гармонійний і всебічний розвиток дитини. Їй буде простіше спілкуватися з однолітками, буде легше висловлювати свої емоції, малювання допоможе подолати страхи та комплекси.

Заняття малюванням підуть дитині лише на користь. Це особливо вплине на мислення дитини, оскільки воно досить тісно пов'язане з малюванням. У процесі творчості до роботи буде залучено багато аналізаторів. Крім того, образотворче мистецтво корисне для розвитку дрібної моторики, уваги та пам'яті (додаток Д). Це навчить його не тільки думати, але й аналізувати, порівнювати, протиставляти, уявляти і додавати. Під час малювання буде задіяна як фізична, так і розумова активність дитини. У процесі створення нового малюнка дитина докладатиме великих зусиль для його завершення, а заодно осмислює нові знання та вміння. Спочатку дітей цікавить, як рухаються олівець і пензлик, після цього їх цікавлять сліди, що залишаються на папері, і, як результат, настає момент, коли дитина хоче намалювати те, що вона бачить у своїй голові. Кожна дитина – це своєрідний та індивідуальний світ, в якому існують правила поведінки, виникає відчуття, притаманне лише йому самому. Фантазія одна з

найважливіших складових життя дитини. Тому дуже важливо не пропустити цей момент і дати зрозуміти дитині, наскільки важлива присутність образотворчого мистецтва в її житті. Як тільки бажання фантазувати зникає, здатність до творчого мислення відразу знижується. Інтерес до мистецтва та творчості зникне. Необхідно постійно розвивати творче мислення дитини [23, с. 128]. Бажано записати його в будь-які гуртки або курси малювання. Ні в якому разі не можна просити дитину намалювати щось конкретне, як це часто роблять багато батьків. Важливо запропонувати лише будь-які варіанти, і не змушувати дитину вибирати саме зі списку, який складений. Нехай дитина перенесе свій внутрішній світ на аркуш паперу. Не варто критикувати творіння маленької дитини. Якщо постійно нарікати, що щось не так його з цього приводу, любов до малювання дуже швидко зникне, можливо, навіть не з'являючись. Не потрібно виправляти роботи дошкільника. Це, швидше за все, образить дитину, підкреслить її неповноцінність, і вона також може сама вирішити, що нормально малювати нічого не зможе. Завжди потрібно хвалити дитину за нетрадиційні рішення. Вона зрозуміє, що головне – це її фантазія. Дуже гарна ідея спробувати повісити малюнки дошкільників на стіну у садочку, чи щоб батьки повісили вдома. Дитина відчує себе маленьким художником. Доречно, відвідувати з дитиною галереї, де представлені репродукції картин художників, які малюють у різних стилях. Також малювати з дітьми, вчити їх створювати нові кольори, змішуючи вже існуючі.

Ми вважаємо, що цікавими формами роботи з художньої діяльності, а саме зображувальної діяльності, є малювання, наприклад: «Намалюй світ, яким ти його уявляєш», «Скибка кавуна» (додаток Е) та ін., виготовлення аплікацій: «Казкова осінь», «Весняні квіти», ліплення: «Дари осені» (додаток Ж). Музична діяльність, та пропонувати такі завдання: «Прослухайте музичний твір, і придумайте казку», «Які емоції викликав музичний твір?».

Поліпшенню змісту естетичного виховання сприяють створення у закладах дошкільних освіти розвивального виховного середовища,

модернізація засобів і методів роботи з дітьми, спрямованої на розвиток їхнього творчого ставлення до естетичного освоєння дійсності, відображення його у власній творчій діяльності.

2.3. Виховна функція мистецтва в освітньому процесі сучасного ЗДО (методичні рекомендації)

Важливим завданням сьогодні є формування творчо активної особистості, здатної вносити поступові зміни в життя суспільства, робити вибір, ставити та розв'язувати проблеми, бути винахідливим і мати творчу уяву. Отже, цей процес, заснований на вікових особливостях та за сприятливих психолого-педагогічних умов, починається вже на першому етапі навчання, тобто з раннього дошкільного віку. На сучасному етапі розвитку дошкільної педагогіки проблему дитячої творчості не можна розглядати окремо від питань навчання зоровій діяльності.

У зв'язку з цим під процесом малювання, ліплення, аплікації слід розуміти не лише засвоєння дітьми певних знань і вмінь, але виховання в них здатності естетично сприймати навколишній світ та передавати його на малюнках.

Як відомо, одним із основних завдань дошкільного закладу, яке, зокрема, спрямоване програмою «Дитина», є забезпечення належних умов для повноцінного, своєчасного та всебічного розвитку дитини з метою виховання ініціативи, творча особистість. Це завдання вимагає від вихователя переорієнтації у виборі методів організації занять у різних видах дитячої діяльності: перехід від репродуктивних методів до продуктивних. Такі можливості надає художня творчість. Не володіючи достатніми навичками читання, письма, мовлення, маленькі діти, як правило, віддають перевагу художнім засобам самовираження. Для них вони одночасно є засобами адаптації до зовнішнього світу та засобами спілкування з навколишнім середовищем. Ось чому розвиток творчих здібностей дітей

засобами образотворчого мистецтва є природним і високоефективним процесом. Залучаючи дітей до художньо-практичної діяльності, вихователь реалізує не лише завдання художньої освіти, а й більш глобальні – розвиває інтелектуальний та творчий потенціал дітей. Специфіка художньої діяльності дошкільника полягає в обмеженості її технологічного аспекту, з одного боку, у поєднанні з великою кількістю дитячої фантазії, нескінченною низкою художніх образів, з іншого. Оригінальність останнього визначає художню цінність духовних та рукотворних творів дошкільників це – суть дитячої творчості [5, с. 72].

У розвитку творчої діяльності важливу роль відіграє об'єктивне середовище, яке оточує дітей. Картини, діафільми, друковані посібники, твори декоративного мистецтва, фотоальбоми допомагають вихователю збагатити дітей художніми враженнями. Ця група матеріалів вимагає обов'язкової участі дорослого на етапі ознайомлення дітей з ними. Навіть старші дошкільники не можуть самостійно прийняти особливості кольору, композиції, правильно визначити художню цінність предметів, поглянути на них. Більше того, дорослий, знайомлячи дітей із творами мистецтва, захоплююче розповість про історію іграшок, зверне увагу на багату уяву майстрів. Одночасно вихователь викликатиме у дітей бажання створити щось прекрасне для себе та інших. У старшому дошкільному віці, коли вони вже мають певний багаж художніх навичок, матеріали, які діти можуть використовувати самостійно (мозаїка, музичні інструменти, різні види театральних матеріалів для образотворчої діяльності, природні матеріали, маски для голови, елементи костюмів та декорацій) .

Перераховані матеріали повинні відповідати віку дітей. Дуже важливо розмістити посібники у доступному для дітей місці, оскільки бажання займатися якоюсь мистецькою діяльністю може виникнути в них у будь-який час, вільний від занять.

Специфіка цього виду діяльності полягає в тому, що саме під час вправи на художні навички діти реалізують свої індивідуальні творчі ідеї. Це

необхідно враховувати при організації самостійної художньої діяльності дітей [31, с. 188-198].

Для того, щоб виникало бажання займатися мистецькою діяльністю, необхідно створити творчий настрій. Це досягається правильним розташуванням меблів та стимулюючих матеріалів. Створюючи атмосферу для художньої діяльності, слід виходити з головної мети її організації – розвитку індивідуальних особливостей та здібностей дитини.

Потрібно мати на увазі, що розвиток художніх, творчих здібностей дітей базується на позитивному, захопленому ставленні до певного виду діяльності. Це показник і водночас одна з умов виявлення та формування індивідуальних нахилів. Тому меблі слід розміщувати не традиційно, а відповідно до тих видів діяльності, які були заплановані в результаті попередньої бесіди з дітьми. Варіанти розміщення меблів можуть відрізнятися. Основний принцип полягає в тому, що атмосфера повинна сприяти художній діяльності та забезпечувати вільний вибір, без цього творчий процес неможливий.

Не менш важливим є налаштування дітей на якість кінцевого результату та спілкування про те, де і як він буде використаний. Після того, як діти обрали вид художньої діяльності відповідно до своїх інтересів, необхідно заохотити їх до творчості у її здійсненні. Зацікавленість та схильність дітей до художньої діяльності вихователь підтримує своїм ставленням до неї, вмінням бачити красу, захоплення та майстерність.

Серед принципів індивідуального підходу до дитини має місце використання винагород. Для формування у дітей самооцінки, впевненості у своїх можливостях необхідно виявляти увагу та доброзичливість.

Вирішенню головного завдання – розвитку художньо-творчих здібностей – допомагає правильна оцінка вчителем результатів діяльності дітей. На відміну від оцінки, яку дають у класі, тут основний наголос робиться не на охайність, правильність використання прийомів, а на наявність елементів нового, творчого початку у творі. Наприклад, якість

візерунків, що прикрашають глиняні іграшки, у деяких дітей відрізняється здатністю змінювати знайомі елементи в нових поєднаннях, чутливістю до кольорів і здатністю знаходити самостійні композиційні рішення.

Нами були розроблені методичні рекомендації вихователям щодо естетичного виховання дошкільників засобами мистецтва:

- 1) Сприяйте розвитку у дошкільників, вміння порівнювати, реагувати на красу. В процесі ознайомлення з творами образотворчого мистецтва, музичного, літературного;
- 2) Сприяйте розвитку художніх здібностей дітей, формуйте відповідні навички;
- 3) Формувати особистісні позиції у сприйнятті художніх творів та в процесі власної творчості;
- 4) Навчати самостійно знаходити прийоми зображення при інтеграції видів мистецтва (образотворче, музичне, літературне, декоративне, театральне);
- 5) Заохочувати до дизайнерської діяльності, яка пов'язана з благоустроєм та оздобленням інтер'єру;
- 6) Розвивати художнє сприйняття при ознайомленні з творами музичного, образотворчого, театрального мистецтва;
- 7) Надавати дошкільнику права вибору матеріалів, місця роботи, сюжету тощо;
- 8) Враховуйте вікові та індивідуальні особливості дітей, та сприяти для самореалізації дитини.

Для дошкільників ефективніше оволодіти мистецтвом створення художнього образу, якщо педагог інтегрує різні види зорової діяльності. Термін «художній образ» використовується в мистецтві двома основними значення, а саме: у широкому розумінні, образ називається специфічною формою відображення та пізнання дійсності в мистецтві, на відміну від тих форм репрезентації, які використовуються, з одного боку, в науці, а з іншого у майже цілком практичній сфері людини; у вузькому розумінні образ

називають конкретною формою буття художній твір загалом і всі його складові елементи зокрема.

Художній образ – це форма художнього мислення. Зображення включає матеріал реальність, змінена творчою уявою митця, його ставленням ображена, глибина особистості творця. Художній образ є необхідним конструктивним елементом будь-якого твору мистецтва.

Поступово діти дізнаються, як самостійно поєднувати різні методи зображення та матеріалів, вони відчують смак до такої роботи. Цьому сприятимуть дизайн – діяльність, художні промисли, різні види будівництва, ліплення. Отже, головне – не технічні навички, а основа особистої культури дошкільника, закладена образотворчим мистецтвом як один із впливів на свідомість та поведінку. Особливу роль у формуванні зорової активності відіграє розвиток художнього сприйняття дітей при ознайомленні з творами живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва. Естетичне виховання має важливе значення для розвитку дітей дошкільного віку в системі освіти. Художньо-естетичний розвиток – це шлях, який дозволяє за допомогою образів, уяви, казки і фантазії проникнути в багатий і загадковий внутрішній світ дитини, зробити цей світ зрозумілим, доступним і неосяжним. Мистецька освіта є чи не єдиним засобом, який має можливості до інтеграції адаптаційних можливостей особистості дитини. Саме в процесі художньо-естетичного розвитку створюються умови для успішної діяльності, розвитку творчої активності і самостійності, без яких людина не здатна виконати призначену йому місію в житті [38, с. 13-16].

Естетичний розвиток займає важливе місце в процесі виховання, він виховує естетичні якості людини і особистості в цілому – духовні потреби, моральні ідеали, світогляд. Ці сторони людини формуються під впливом різних причин. Природа, робота, довкілля: сім'я, стосунки між людьми – все має виховне значення, все це може бути чудовим. Мистецтво є засобом естетичного виховання як провідний вираз «краси». Вплив краси на

особистість може відбуватися спонтанно і цілеспрямовано. Важливу роль у цьому відіграє дитячий садок. Аналізуючи програми, ми дійшли висновку, що основним засобом естетичного виховання є мистецтво, яке є в програмі дитячого садка у формі образотворчого мистецтва та музики. Літературний, художній чи музичний твір має велику силу емоційного впливу, що є засобом формування естетичних якостей дитини, методом проникнення у свідомість дошкільника.

ВИСНОВКИ

Естетичний розвиток займає важливе місце в процесі виховання, він виховує естетичні якості людини і особистості в цілому – духовні потреби, моральні ідеали, світогляд. Ці сторони людини формуються під впливом різних причин. Природа, робота, довкілля: сім'я, стосунки між людьми – все має виховне значення, все це може бути чудовим.

Результати проведеного нами дослідження дають змогу зробити такі висновки:

1. Нами була опрацьована науково-методична література з питань естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва.

Педагогічні дослідження, як правило, проводяться у чіткій послідовності: аналіз стану проблеми, що досліджується, та формулювання теми; з'ясування теми та вироблення гіпотези; проведення систематичних спостережень, дослідницьких робіт та експериментальної перевірки гіпотези; залучення додаткового матеріалу; аналіз матеріалу та висновки; літературне оформлення виконаної роботи. І хоча ця схема не розкриває логіки дослідження проблеми, вона переконливо показує, що аналіз стану проблеми, що досліджується, є важливим у наукових дослідженнях. Для повного планування науково-дослідної роботи, проведення кваліфікованих та продуктивних досліджень необхідно добре орієнтуватися на результати, отримані раніше. Для цього всебічно вивчаються літературні дані, документи навчальних закладів тощо.

2. Були визначені критерії, показники рівнів сформованості естетичного смаку дошкільників. Характерологічні показники розроблених критеріїв стали підґрунтям для виявлення трьох основних рівнів, досліджуваних якостей: низькому, середньому, і високому.

Одержані результати засвідчили, що значна частина дошкільників мають високий (36%) рівень сформованості естетичного смаку, що проявлялося в їхній творчості, розгорнутих відповідях, і зацікавленості до

поставлених завдань. До середнього рівня належить (30%), і характеризувалася недостатнім володінням знаннями, та бажанням фантазувати. На низькому рівні сформованості естетичного смаку є (34%). Для них є характерна низька обізнаність, виконують завдання переважно під контролем вихователя.

3. У ході експерименту визначено й обґрунтовано педагогічні умови естетичного виховання дошкільників засобами мистецтва. До них відносимо: використання естетичного потенціалу мистецтва у процесі художньо-творчої діяльності дітей; врахування вікових та індивідуальних можливостей дітей в процесі мистецької діяльності; врахування впливу художньо-естетичного середовища ЗДО на творчу активність дітей; удосконалення педагогічної майстерності вихователя шляхом розвитку мистецької ерудиції.

4. У сучасній дошкільній освіті, в якій відбувається активне реформування, методична служба є ланкою, яка об'єднує між собою діяльність педагогічного колективу і державну систему освіти, психолого-педагогічну науку, перспективу педагогічного досвіду. Методична робота в дошкільному закладі базується на принципі системності колективної та індивідуальної праці вихователів над підвищенням своєї науково-теоретичної підготовки, професійної майстерності.

Основною метою роботи є підвищення якості навчально-виховного процесу, що відповідає сучасним вимогам, шляхом удосконалення професійної майстерності педагогічних кадрів.

Мистецтво є засобом естетичного виховання як провідний вираз «краси». Вплив краси на особистість може відбуватися спонтанно і цілеспрямовано. Важливу роль у цьому відіграє дитячий садок. Аналізуючи програми, ми дійшли висновку, що основним засобом естетичного виховання є мистецтво, яке є в програмі дитячого садка у формі образотворчого мистецтва та музики. Літературний, художній чи музичний твір має велику силу емоційного впливу, що є засобом формування естетичних якостей дитини, методом проникнення у свідомість дошкільника.

Таким чином, естетичне виховання має важливе значення для розвитку дітей дошкільного віку в системі освіти. Художньо-естетичний розвиток – це шлях, який дозволяє за допомогою образів, уяви, казки і фантазії проникнути в багатий і загадковий внутрішній світ дитини, зробити цей світ зрозумілим, доступним і неосяжним. Мистецька освіта є чи не єдиним засобом, який має можливість до інтеграції адаптаційних можливостей особистості дитини. Саме в процесі художньо-естетичного розвитку створюються умови для успішної діяльності, розвитку творчої активності і самостійності, без яких людина не здатна виконати призначену місію в житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонішина В. Розвиток креативності старших дошкільників засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Мистецтво та освіта. 2014. № 4. С. 27–28.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко]. – [2-е вид., випр]. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник А. М. Богущ; авт. кол.: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. Київ, 2012. 26 с.
4. Більська О. Особливості ознайомлення майбутніх педагогів зі специфікою підготовки вихователів дітей дошкільного віку у країнах Західної Європи / Ольга Більська // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів / ред. кол.: Г. С. Тарасенко, В. І. Шахов, Г. Войцех. - Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. -Вип. 4. - С. 14-17.
5. Борщ Р.М. Радість творчості: програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку / Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 72 с.
6. Василь Сухомлинський: життєвий шлях та педагогічні погляди / В. В. Кузьменко, Н. В. Слюсаренко, Г. М. Кондратенко, О. В. Рідкоус. – 3-тє вид. – Херсон : Херсонська академія неперервної освіти, 2018. – 150 с.
7. Голюк О. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку / Оксана Голюк, Наталя Пахальчук / Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects: monograph. – Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. – С. 223-229.
8. Голюк О.А. Характеристика типів розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку / Голюк О.А., Пахальчук Н.О. / Наука и

- инновации в современном мире: образование, воспитание, физическое воспитание и спорт. В 2 книгах. К 1.: монография / [авт.кол. : Безрукова Н.П., Львович И.Я., Преображенский А.П. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2017 – С. 67-91.
9. Григоренко В. Є. Залучення декоративно-ужиткового мистецтва для художньо-творчого розвитку дошкільнят. Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання: зб. наук. пр. Київ, 2015. Вип. 26. С. 58–64.
 10. Григоренко В. Є. Особливості естетичного виховання старших дошкільників у процесі ознайомлення з декоративно-ужитковим мистецтвом: критерії і показники. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Умань, 2015. Вип. 53. С. 255–261.
 11. Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма / наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ, ЛПС ЛТД, 2016. 160 с.
 12. Естетика: Підручник / Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко, Д.Ю. Кучерюк; За заг. ред. Л.Т. Левчук. – 2-ге вид, допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2006. – 431 с.
 13. Естетика: Підручник / Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко, Д.Ю. Кучерюк; За заг. ред. Л.Т. Левчук. – 2-ге вид, допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2006. – 431 с.
 14. Естетичне виховання і розвиток дітей дошкільного віку: Навчальний посібник для вузів / Е.А.Дубровская, Т.Г.Казакова, Н.Н.Юріна і ін .; Під ред.Е.А. Дубровської, С.А.Козловой. - М .: Видавничий центр «Академія», 2002.-256с.
 15. Жуков С. Естетична культура, естетичне виховання як складові всебічного розвитку особистості / С. Жуков // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. - 2011. - Ч. 2. - С. 101- 109.

16. Зайченко І.В. Історія педагогіки: в 2-х кн.: [нав. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.В. Зайченко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – Кн. 1: Історія зарубіжної педагогіки. – 2010. – 624 с.
17. Історія педагогіки / [О.В. Попова, Т.П. Танько, Г.В. Троцько]; за заг. ред. Г.В. Троцько. – Харків, 2008. – 545 с.
18. Казмерчук І. Естетичне виховання дошкільників засобами природи / І. Казмерчук, М. Федорова// Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини зб. наук.- метод. пр. / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник. – Житомир, 2012. – С. 107-110.
19. Ковальчук К.І. Музейна педагогіка. Формування у дітей ціннісного ставлення до живопису. // Дошкільне виховання. –2006. - № 12.
20. Кривошея Т.М. Педагогічні умови реалізації взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності молодших школярів у процесі вивчення математики // Молодий вчений. - № 5.2. (57.2). – травень, 2018. – С.93 – 99.
21. Крутій К.Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або Що треба знати про інтеграцію // Дошкільне виховання. – 2018. - № 7. С.2-7.
22. Крутій К.Л., Кузьма І.І. Діагностика виховних стратегій батьків дитини дошкільного віку щодо попередження проявів девіацій / Теорія та практика профілактичної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки: український і міжнародний досвід: монографія / О. Янкович та ін. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. С.19-28.
23. Левчук Л.Т. Основи естетики: Навч.посіб. / Л.Т.Левчук, О.І. Оніщенко. – К.:Вища школа, 2005. – 271с.
24. Ликова І. О. Кольорові долоньки: програма худож. виховання, навчання й розвитку дітей 2–6 р. / І. О. Ликова. Харків: Веста; Ранок, 2007. 128 с.
25. Любчак Л.В. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: методичні рекомендації до проведення лабораторних та

- практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / Л.В. Любчак. – Вінниця: Нілан ЛТД, 2014. – 42 с.
26. Макаренко А. С. Методика виховної роботи / А. С. Макаренко. – Київ : Рад. школа, 1990. – 366 с.
27. Макаренко С. І. Збагачення словника дітей 5-го року життя в процесі образотворчої діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Макаренко Світлана Іванівна; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2010. 21 с. 56.
28. Малишева Ю. Дивовижний світ Марії Приймаченко: спецвипуск. Дит. садок. 2011. № 21/22. С. 57.
29. Марченко Є. М. Перцепція музичного мистецтва як базова основа музико терапії. Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр., 2011. Вип. 27. С. 126–138.
30. Наукові записки: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво» /за ред. Л.В.Старовойт, Л.М.Ліхіцька. – Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2018. - 225с.
31. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник/ Г.В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота [та ін.]; за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ: Слово, 2010. 373 с.
32. Оніщенко О. І. Естетичний потенціал фізіологічних почуттів: теоретичний аналіз та художня інтерпретація / О. І. Оніщенко // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. - 2013. - Вип. 12. - С. 188-198.
33. Петрова Т.И. Подготовка и проведение театрализованных игр в детском саду: разработки занятий для всех возрастных групп с методическими рекомендациями / Т.И. Петрова, Е.Л. Сергеева, Е.С. Петрова. – М.: Школьная Пресса, 2003. – 128 с.

34. Плазовська Л. В. Декоративне мистецтво в практиці вчителя образотворчих дисциплін: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ: Кондор, 2014. 258 с.
35. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І.Поніманська. - К.: «Академвидав», 2006. - 456 с. (Альма-матер).
36. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна [та ін.]. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.
37. Програма розвитку дитини «Українське дошкільня» / О.В.Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264 с.
38. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості». Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.
39. Романовська Д.І. Методи та прийоми стимулювання творчої активності / Д.І. Романовська // Психолог.– 2006. – Вип. 11. – С.13 – 16.
40. Русова С.Ф. Дошкільне виховання / С.Ф. Русова. – Катеринослав: Укр.вид.в Катеринославлі, 1918. – 264 с.
41. Савченко Н. С. В. О. Сухомлинський про роль естетичного виховання у процесі становлення особистості / Н. С. Савченко // Наукові записки КДПУ. – Серія: Педагогічні науки. – 2003. – Вип. 52, Ч. 1. – С. 209–213.
42. Соняшник: комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкіль. віку від 02.07.2013 р. № 1/11-10788 / Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
43. Спадщина А.С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності: До 120-річчя від дня народження: Біобібліографічний покажчик / Укл.: З.М.Горова, І.В.Сенча, О.І.Борисенко; Худож. оформл.: І.В.Сенча. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. – 104 с.

44. Спінеєва О.В. Естетичний досвід як накопичення естетичних переживань / О. В. Спінеєва // Духовність особистості. - 2012. - Вип. 2. - С. 160-166.
45. Старовойт Л.В. Художньо-творчий розвиток молодших школярів у процесі трудового навчання / Л.В. Старовойт // Scientific Journal «Science Rise» Pedagogical Education. – Kharkiv, 2016.-№ 3/5(20). –Р.58-63.
46. Старовойт Л. В. Методика творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання та художньої праці: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 – 2009. – С.18
47. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – изд. 2-е. – Киев : Рад. школа, 1972. – 243 с.
48. Тарасенко Г.С., Голюк О.А., Кривошея Т.М. Практикум з теорії та методики виховання: Навчально-методичний посібник. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 392 с. (24,37 д.а., авторські – 8,1 д.а.).
49. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. школа, 1976. – 654 с.
50. Торшилова Е. М., Морозова М.А. Развитие эстетических способностей детей 3-7 лет: (Теория и диагностика) 2. изд., перераб. и доп. – Екатеринбург: Деловая кн., 2001. – 140с.
51. Ушинський К.Д. Вибрані твори у 2т. – К.: Педагогіка, 1976. – Т.1. – 124 с.
52. Шевчук А. Дні мистецтва в дитсадку / А. Шевчук // Дошкільне виховання. — 2008. — № 2. — С. 20-21.
53. Шишкевич, А. В. Організація гурткової роботи художньо-естетичного спрямування для дітей дошкільного віку: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / А. В. Шишкевич; наук. керівник к.пед.н., доцент Т. М. Голінська; Міністерство освіти і науки України; Херсонський держ. ун-т, Педагогічний ф-т, Кафедра

- педагогіки дошкільної та початкової освіти(секція початкової освіти). – Херсон : ХДУ, 2020. – 68 с.
54. Шкаріна Л. Ф. Шлях до мистецтва: ознайомлення дітей з творами живопису / Л. Ф. Шкаріна // Дошкільне виховання. — 1992. — № 1. — С. 8-9.
55. Шульга Л. М. Барвиста радість (Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання) / Л. М. Шульга. — Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2007. — 280 с.
56. Шутіна Ж.Б. Виховання духовності дитини в дошкільному закладі театральньо-креативного напрямку / Ж.Б. Шутіна // Нива знань. — Д., 2008. — № 4. — С. 26-27.
57. Яновський М.І. Психологічний вплив мистецтва на людину // Практична психологія та соціальна робота, 2005. -, №4. – С.19-22.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ознайомлення дітей з українською народною глиняною іграшкою.

Картина В. Васнецова «Зимовий сон»

Опитувальник (анкета) для вихователя:

1. П.І.Б.
2. Важливість естетичного виховання?
3. Чи займаєтеся Ви будь-якою художньою діяльністю, ремеслом?
4. Як ви вважаєте, з якого віку необхідно цілеспрямоване художньо-естетичний розвиток дитини?
5. Які види робіт знаходять місце у творчості дітей під впливом мистецтва?
6. Як створити інтерес до творів мистецтва, про що розповісти?
7. Які задавати питання, щоб переконатися, що дошкільник розуміє зміст?
8. Які форми організації використовуєте для художньо-естетичного розвитку дошкільників?
9. Які труднощі відчуваєте в роботі з естетичного розвитку? Шляхи їх подолання.
10. Чи враховуєте індивідуальні особливості кожної дитини?

Фотозвіт заняття з образотворчого мистецтва, на тему «Барвиста осінь»

Конспект заняття з малювання «Скибка кавуна»

Мета: вправляти в техніці малювання гуашевими фарбами; формувати інтерес до образотворчої діяльності, мистецтва.

Матеріал: альбомний аркуш, гуашеві фарби, пензлі товста і тонка, стаканчики.

Хід заняття

I. Організаційний момент

1. Загадка

Кругленький, як сонце,

смугастий, бокатий,

дуже солодкий,

і трішки хвостатий.

(кавун)

2. Розповідь вихователя

Головна смакота літа – кавун. І для нас – це чудовий подарунок. Кавун улюбленець дітей і дорослих. Також він дуже корисний для нашого здоров'я.

II. Основна частина

1. Запитання дітям

Кавун – це ягода, фрукт чи овоч?

відповіді дітей (Кавун – це найбільша ягода з усіх)

Чи схожий плід кавуна на ягоду?

відповіді дітей (Так, схожий на ягоду, соковитий, але відрізняється від неї великою кількістю насіння)

Якого кольору м'якоть спілого кавуна?

відповіді дітей (насичено червона)

Що можна сказати про смак?

відповіді дітей (солодкий, корисний і просто чудовий).

2.Пальчикова гімнастика

«Пальці у майстерні»

Зустрілись пальці у майстерні (*широко розставляють пальці*),

Великий, Вказівний, Середній, Мізинець також Безіменний,

(*по черзі показують названі пальці*)

Вони писали, малювали, плели і ткали, вишивали,

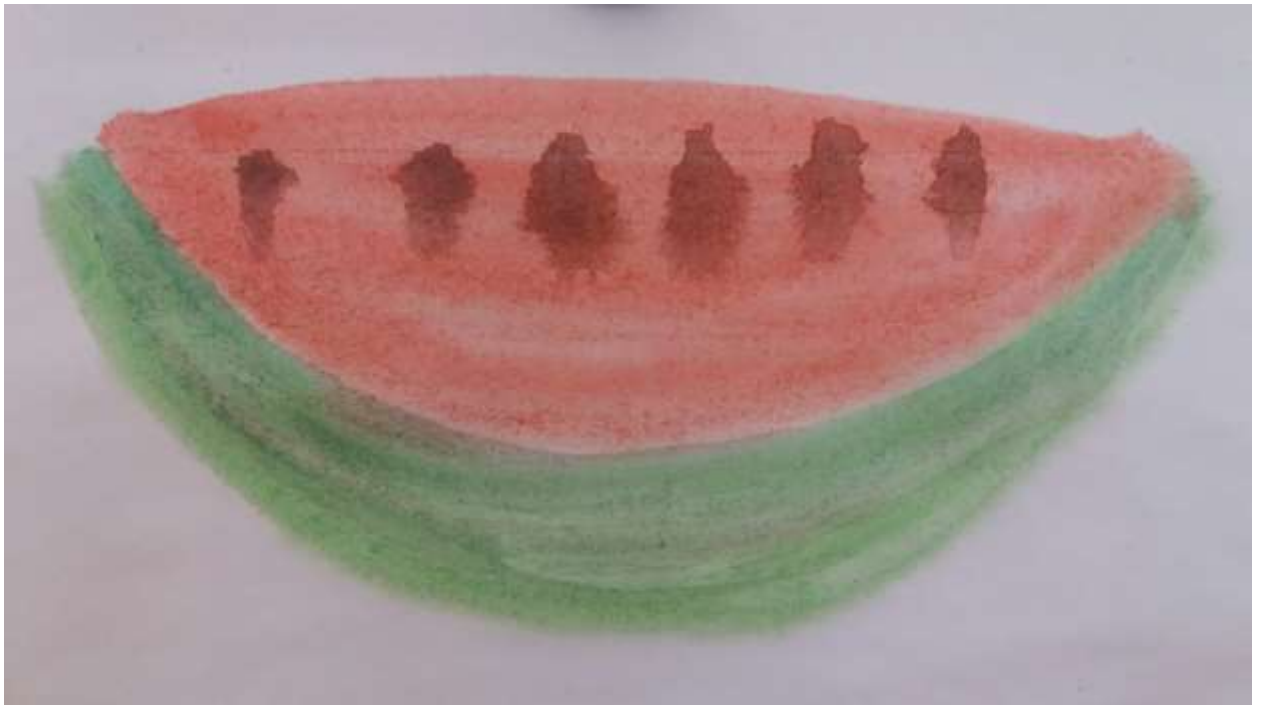
В'язали, грали, майстрували (*імітують трудові дії*).

3.Малювання кавуна

– Тепер спробуємо намалювати скибочку кавуна

Послідовність виконання роботи

- 1) Розділити на дві половинки, низ – шкуринка кавуна, вверху – м'якоть.
- 2) Беремо зелену фарбу, малюємо шкуринку
- 3) Беремо червону фарбу, малюємо м'якоть кавуна.
- 4) Беремо чорну фарбу, і хаотично по всій площині малюємо по червоному насінню.
- 5) Все – наша скибка кавуна, готова!

III. Підсумок заняття

Результат діяльності – розгляд робіт, обмін думками.

Заняття з художньо-продуктивної діяльності (ліплення)

Тема: «Дари осені»

Мета: познайомити дітей з жанром образотворчого мистецтва «натюрморт»; формувати вміння самостійно створювати композиції (натюрморти) із готових форм, дати уявлення про правильне розташування предметів натюрморту; учити відтворювати в пам'яті й називати фрукти; закріпити колір, форму.

Матеріали та обладнання: картина С. Шишка «Натюрморт», муляжі фруктів, дошка для ліплення, пластилін, стеки.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Вихователь пропонує утворити коло.

Психогімнастика «Лікарі природи»

Добрий день, сонечко! *(Піднімання руки вгору)*

Добрий день, земелько! *(Опускають руки вниз)*

Добрий день, водичко! *(Простягають руки вперед)*

Добрий день, вітерець! *(Ставлять руки до плечей)*

Вихователь: – Яка зараз пора року? Яка осінь? Чому осінь щедра?

Художнє слово:

Осінь така щедра. Осінь така мила.

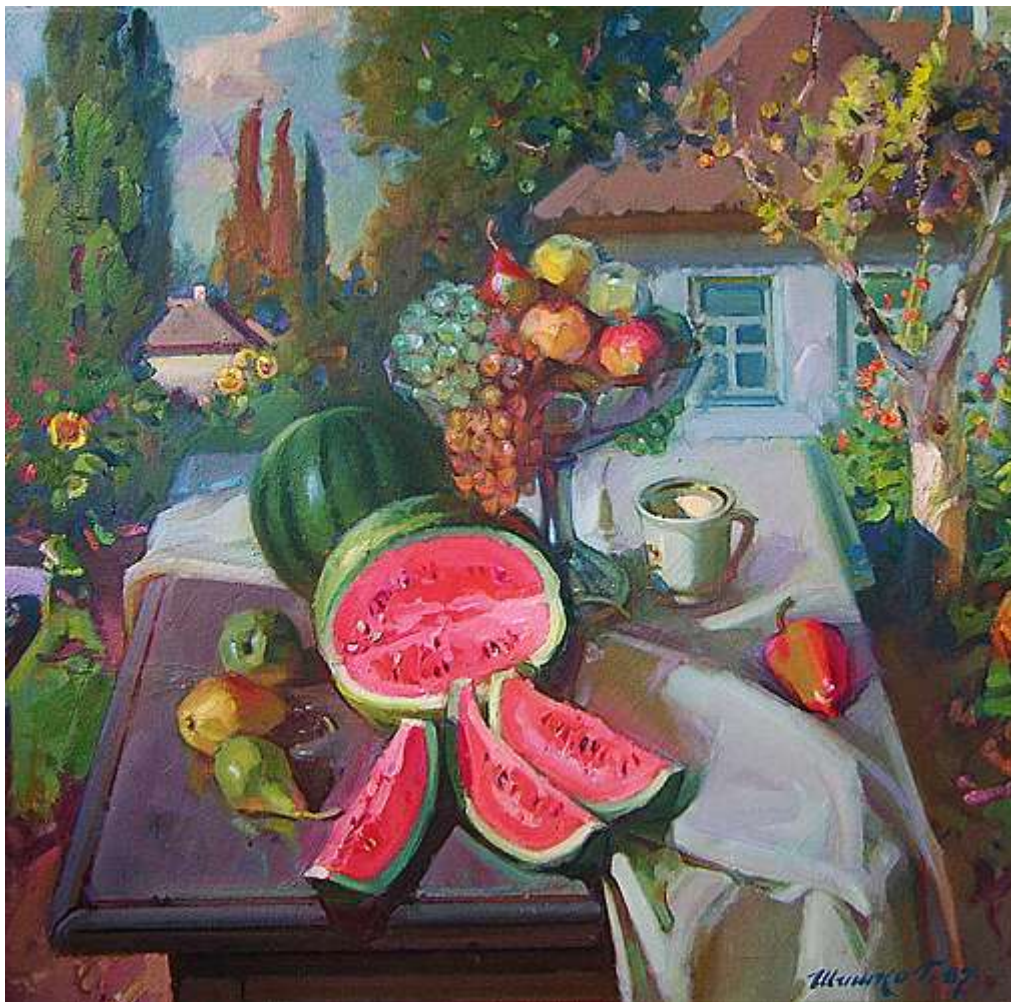
Урожай зібрала, листя взолотила.

Овочі в коморі зиму дожидають,

Яблука духмяні в садочку досягають.

II. Мотивація

Вихователь виставляє осінній натюрморт С. Шишко.

Вихователь: Погляньте на картину художника Сергія Шишко «Осінній натюрморт». Що зображено на ній? Сергія Шишка називали «світлим» художником. У своїх картинах він використовував світлі відтінки кольорів – зеленого, рожевого, блакитного. Що таке натюрморт?

Якщо на картині вода у графіні,

Овочі, квіти або навіть торт,

То зветься картина така натюрморт.

– Хочете і ви стати ходужниками і створити свій натюрморт з фруктів? Але спочатку відгадайте загадки.

Жовте з боком червоненьким з дерева дістану

Дуже добре солоденьке, кругле і духмяне.

(яблуко)

Мовби на одній нозі він зростає на лозі

Кожен скуштувати рад соковитий.

(виноград)

Солодка, соковита, солодом налита.

Її скоріше зісти мушу, бо дозріла жовта.

(груша)

Чи то жовта, чи то синя, соковита господиня.

(слива)

Вихователь: уважно розгляньте фрукти. Намалюйте їх пальчиком у повітрі таскажіть, якої вони форми.

III. Продуктивна діяльність

Вихователь: підготуймо пальчики до роботи.

Пальчикова гімнастика «Натюрморт»

Натюрморт аби зробити, *(згинають і розгинають пальці на обох руках)*

Треба пальці розігріти.

Кулачки ми розімнемо, *(кулаками по черзі стукають об стіл)*

Пальці в кулачках зімнемо. *(стискають і розтискають кулаки)*

Уперед – назад – і раз: *(імітують рухи відповідно до тексту)*

Одне яблучко у нас.

А тепер по колу – два:

Ось і грушка чарівна.

Наші пальчики – майстри,

(почергово згинають пальці на одній руці, а потім – на другій)

Зроблять все: один, два, три!

Етапи створення натюрморту

Для того щоб швидше виконати завдання, мати більше часу на якісне виконання робіт, я сьогодні вам пропоную працювати у парі. Спочатку візьміть тарілочки, на яких ви будете розміщувати свою композицію із фруктів та овочів.

Добирайте необхідний вам для роботи пластилін, підготуйте його до роботи, згадайте прийоми, що ми використовували для ліплення фруктів. Домовляйтеся, хто що буде виготовляти. Зліпіть фрукти на ваш вибір і створіть з них свій натюрморт – красиво розмістіть їх на тарілочках-тарелях.

IV. Підсумок

Вихователь формує виставку дитячих робіт.

– Розгляньте уважно наші натюрморти. Висловіть свої враження від побаченого. Чий натюрморт сподобався вам найбільше? Поясніть свою думку.